

Aj dnes sú žiaľ krajiny a štáty, v ktorých sú kresťania prenasledovaní. Viete o takých krajinách? Je ich niekoľko. Medzi ne patria Severná Kórea a Irán. Božie Slovo hovorí: „A všetci, ktorí chcú pobožne žiť v Kristovi Ježišovi, budú prenasledovaní.“ 2. Timoteovi 3:12

Už kresťania, ktorí videli Ježiša Krista, boli prenasledovaní. Niektorí boli dokonca zabíjani pre svoju vieru. Človek, ktorý trpel pre svoju vieru, alebo bol dokonca umučený a zabíjaný, nazýva sa martýr.

Prenasledovanie kresťanov začali najprv niektorí židia, ktorí neuverili v Pána Ježiša. Z nenávisti voči Ježišovi Kristovi, začali prenasledovať kresťanov. Apoštol Pavol o svojom prenasledovaní píše toto: „Viac som sa naučil vo väzeniach, viac nazvíjal pod údermi, často som bol v nebezpečenstve smrti! Päťkrát po štyridsať palíc bez jednej dostal som od Židov, trikrát ma zošľahali, raz kameňovali.“ 2. Korinským 11:23 - 25

Neskôr to boli aj Rimania, ktorí prenasledovali kresťanov. Rimania si zakladali na spravodlivosti a práve. Prečo však prenasledovali kresťanov? Začalo to tým, že cisár Nero začal prenasledovať kresťanov. Cisár Nero bol skutočne krutý človek. V roku 64 v lete v Ríme vypukol požiar. Ľudia v Ríme si mysleli, že on dal zapáliť Rím. Nero, aby sa vyhol nenávisti ľudu, zvalil vinu na kresťanov. Dal ich pochytať a kresťanov dal do Kolosea – veľkého divadla a tam ich hodil dravým levom. Tých, ktorí nezomreli v Koloseu, poliali smolou, pribili alebo priviazali na kríž a v noci ich upálili. Od tohto prenasledovania začali byť kresťania považovaní za nepriateľov ľudstva. Toto vraždenie počas vlády cisára Nera trvalo 4 roky. Zomreli pri ňom apoštoli Peter a Pavol. Podľa legendy zomrel Peter ukrižovaný dolu hlavou. Pavla ako rímskeho občana stáli mečom.

Kresťania boli prenasledovaní aj kvôli peniazom a majetku, ktorý mali. Kvôli tomu bolo prenasledovanie v roku 96 v čase vlády cisára Diokleciána. Cisár Dioklecián potreboval získať peniaze, a tak ich získal od kresťanov, ktorých falošne obvinili.

Neskôr pohania našli aj iné dôvody, prečo kresťanov nenávideli a prenasledovali ich.

Rímski cisári mali svoje chrámy, kde im ľudia zapaľovali kadidlá a uctievali ich ako bohov. Toto kresťania nemohli robiť, ale pohania toto odmietnutie vnímali ako urážku ich náboženstva. Navyše neuznanie cisára za boha bolo zároveň aj protištátnym činom. Kresťania by v podstate zapreli svoju vieru, že Boh je jediný a skutočný Boh, keby sa klaňali pred sochou znázorňujúcou cisára a zapálili by mu vonnú tyčinku na jeho oltári.

Rimania bojovali za cisára, prví kresťania počuli slová o láske k nepriateľovi, a preto odmietli stať sa vojakmi rímskych légii. Prví kresťania mali na mysli slová Pána Ježiša: „Milujte svojich nepriateľov, čiňte dobre tým, čo vás nenávidia.“ Lukáš 6:27

Kresťania napríklad odmietali chodiť do nemocníc. V 1.-2. storočí kňaz boha Asklépia prišiel do nemocnice a modlil sa k tomuto bohu, aby chorí boli vyliečení. Nad chorými robili všelijaké zaklínania a čary. Takéto liečenie bolo pre kresťanov neprípustné. Pre pohanov takýto postoj kresťanov bol nepochopiteľný.

V pohanských školách sa deti učili legendy o svojich bohoch a bájných hrdinoch a vnímali ich ako skutočné príbehy, ako históriu, ktorá sa skutočne stala. Ale kresťania vedeli, že to nie je pravda. Keďže kresťania nechceli uznať, že títo bohovia existujú, boli pokladaní za neveriacich.

Kresťania dostali nálepku, že sú tvrdohlaví a nenávidia celé ľudstvo. V Ríme sa objavil obrázok s textom: „Alexamenos sa klania svojmu bohu.“ Na kríži bol ukrižovaný človek s oslou hlavou a pod krížom, stál človek, ktorý mal tiež osliu hlavu. Tento obrázok bol karikatúrou kresťanov.

Pohania vymysleli na kresťanov fámy a lživé veci. Už sa ti niekedy stalo, že o tebe niekto povedal niečo, čo nebola pravda? Toto veľmi bolí. Ale ešte viac by ťa trápilo, keby si bol potrestaný za niečo, čo si nespravil. Toto sa stalo často kresťanom v prvých storočiach.

Kresťania sa väčšinou stretávali na tajných miestach, a preto niektorí vnímali ich stretnutia ako niečo tajomné a divné. Na svojich stretnutiach tiež prijímali Večeru Pánovu, telo a krv Pánovu pod spôsobom chleba a vína. Niektorí pohania to vnímali tak, že jedia mäso svojho boha a nazývali ich kanibalmi. Kresťania sa nazývali bratmi a sestrami a takými skutočne sme, pretože Boh je náš Otec. Ale niektorí pohania kresťanov podozrievali z rôznych nemravností.

Navyše kresťanstvo bolo vnímané ako niečo nové a tajomné, čo prišlo z ďaleka. (Ich náuka bola vnímaná ako niečo tajomné a podivné.) Spočiatku kresťania nemali chrámy. Stretávali sa po domácnostiach a na odľahlých miestach. Kresťania nemali ani výnimočné sviatky a nemali ani špeciálnych kňazov. Toto všetko pohania mali. A pohanom sa zdalo kresťanstvo ako veľmi čudné a divné náboženstvo, pretože kresťania sa zaoberali bez veľkolepých chrámov, úžasných ceremónií a zasvätených kňazov.

Otázky na zopakovanie:

Kto povedal vetu:
„Milujte svojich
nepriateľov“?

- A) Cisár Nero
- B) Apoštol Pavol
- C) Pán Ježiš
- D) Prométeus

Prečo kresťania
nechceli chodiť do
pohanských nemocníc?

- A) Pretože kňaz boha Asklépia sa modlil nad chorými v nemocnici
- B) Pretože kresťania neznášali pohanov
- C) Pretože kresťania mali vlastné nemocnice

Ktorí apoštoli
zomreli za vlády cisára
Neru?

- A) Apoštol Peter a Matúš
- B) Apoštol Pavol a Ondrej
- C) Apoštol Peter a Pavol
- D) Apoštol Peter a Ján

V ktorej krajine sú
kresťania
prenasledovaní?

- A) Severná Kórea a Irán
- B) Irák a Egypt
- C) Slovensko a Česko
- D) Japonsko a Taliansko

Otázky na zamyslenie:

Čoho by si sa dokázal vzdať pre
svoju vieru v Ježiša Krista?

Keby si bol vážne chorý, išiel by si
aj ku veštkyňi, o ktorej sa hovorí,
že dokáže pomôcť chorým
ľuďom, alebo k niekomu, kto
vyvoláva duchov a má vraj
liečiteľské schopnosti?

Ako by si zareagoval ty, keby teba
niekto falošne z niečoho obvinil?

Modlitba Clemensa Alexandrijského (Zomrel okolo roku 220):

Otče, ktorý vedieš a dvíhaš nás, svoje deti, buď nám milostivý, daj nám milosť, aby sme v poslušnosti voči Tvojej vôli formovali v sebe Tvoj obraz. Bože, ktorý si dobrý – aj keď nás súdiš – a nie si tvrdý: daj nám všetkým, aby sme skrytí v Tvojom pokoji mali stálu účasť na Tvojom kráľovstve. Našu loď po mori hriechu nech riadi Tvoj Svätý Duch, aby sme po skončení času prišli šťastne domov. Daj, aby sme vo veľký deň večnosti smeli vďačne chváliť Teba, svojho Otca, s Tvojím Synom, našim Pánom a Majstrom, so Svätým Duchom. Ty si jediný, v ktorom má všetko svoj počiatok. Do Tvojho Božského života sme aj my pojatí. Tvoja je sláva, Ty vládneš nad behom časov, Ty naozaj dobrý, múdry, krásny a spravodlivý, Tebe buď chvála, teraz i naveky. Amen

Kresťanov pribúda

Napriek tomu, že pohania prenasledovali kresťanov, kresťanov pribúdalo. Prečo? Malo to mnoho príčin.

Jednou príčinou bola odvaha a odhodlanie kresťanov nezaprieť Krista ani vtedy, keď ich čakalo veľké utrpenie. Jedným z takých odvážnych, nebojácnych a verných kresťanov bol biskup Polykarp.

Marcus Aurelius, filozof a cisár nariadil prenasledovanie kresťanov, aby zničil ich vieru. Kresťanstvo pre neho bolo nerozumné náboženstvo. V čase jeho vlády postavili pred súd Polykarpa, biskupa zo Smyrny. Miestodržiteľ mu povedal: „Šetri svoju starobu, zlodeč Kristu a prepustím ťa.“ Polykarp mu odpovedal: „Osemdesiatšesť rokov slúžim svojmu Pánovi a nikdy mi nič zlého neurobil, ako by som svojmu kráľovi a vykupiteľovi mohol zlodečiť.“ Keď sa mu vyhrážali, že ho dajú upáliť, vtedy vyznal: „Ty mi takým ohňom hroziš, ktorý len jednu hodinu horí a potom vyhasne, lebo nepoznáš večný plameň posledného súdu, ktorý je bezbožníkom pripravený.“ Po tých slovách bol Polykarp upálený.

Tento človek ešte pred súdom, ktorý ho čakal, povzbudzoval kresťanov: „Nechajte ma, aby som sa stal potravou pre šelmy, takto môžem prísť k Bohu. Som ako pšenica Božia a keď ma rozomelú zuby šeliem, budem použitý na čistý chlieb Kristov. Radšej dovoľte šelmám, aby oni boli mojím hrobom, aby som po smrti nebol nikomu na obtiaž. Potom budem pravým učeníkom Ježiša Krista, nech svet nevidí ani moje telo.“

Pohania si všimli, že kresťania sa správajú k určitým skupinám milo. Toto správanie zaujalo niektorých pohanov a začínali sa viac zaujímať o kresťanstvo.

Kresťanskí muži vnímali kresťanky ako rovnocenné. Pre pohanov však žena bola menejcenná. Rozdiely, ktoré sú medzi mužmi a ženami pre kresťanov neboli dôvodom, aby ženy vnímali ako menejcenné. Naopak, mnohé ženy boli vedúce miestnych cirkevných zborov a v ich domoch sa stretávali kresťania. Niektoré boli dokonca diakonky, služobníčky, ktoré pomáhali a starali sa o chudobných a starých. Féba bola diakonkou cirkevnom zbore v Kenchreách. (Pozri Rímskym 16:1)

Pre Rimanov boli otroci len hovoriace predmety. Ale ak bol boháč kresťanom, tak sa milo správal k svojim otrokom. Vnimal ich ako bratov a sestry. Apoštol Pavol hovorí: „Páni, dávajte otrokom, čo je spravodlivé, i rovnocennosť, vediac, že aj vy máte Pána v nebi.“ Kolosenským 4:1 Takéto správanie sa páčilo najmä chudobným ľuďom a samozrejme tiež aj otrokom.

Rimania mali predsudky voči ostatným národom. Ostatné národy boli jednoducho barbari, ktorí sa nevedia správať. Apoštol hovorí: „Tu už nie je ani Grék, ani Žid, ani obrezaný, ani neobrezaný, ani barbar, ani Skýt, ani otrok, ani slobodný, ale všetko a vo všetkých je Kristus.“ Kolosenským 3:11

Ak ste boli v tej dobe barbar a boli ste bez predsudkov prijatý kresťanom, ktorý bol Rimanom, tak ste boli veľmi radi takémuto správaniu.

Ak sa kresťanská žena vydala za pohana a narodila sa im dcéra, otec hneď po narodení dievčatka mohol povedať, že sa jej má manželka zbaviť a nechať ju tak v poli, alebo v lese. Ale ona ako kresťanka to odmietla spraviť, pretože kresťania si vážili život. Toto pohanské a neľudské správanie Rimanov voči deťom nedokázali zmeniť ani pohanskí filozofovia. Mnohí pohania žasli nad tým, akú moc má Kristus v živote ľudí a ako viera mení ľudské správanie.

Kresťania žili to, o čom hovorili. Jeden pohan musel skonštatovať pozoruhodnú vec o prvých kresťanoch: „Nič sa im nedá vyčítať, neklamú a nekradnú. Jedine veria na tie svoje myšlienky.“ Bolo by úžasné, keby každý kresťan mohol mať takéto svedectvo. „Vaša dobrotivosť nech je známa všetkým ľuďom.“ Filipským 4:5 Toto skutočne platilo pre prvých kresťanov. Ich dobrotivosť bola známa všetkým ľuďom.

Najdôležitejší dôvod prečo sa z pohanov stali kresťania, bol sám Pán Ježiš Kristus. V Kristovi prišiel k nám Boh, ktorý rozumie ľudským problémom. V legendách a mýtoch sa hovorilo o pohanských bohoch, ktorí kradli a robili zlé veci. Boli medzi nimi aj hrdinovia ako Prométeus, ktorý spravil pre ľudí veľa dobrého. Ale väčšina bohov konala veľmi sebecky a zištne. A podobne sa správali aj pohania. Kristus bol úplne iný. Navyše, keď uverili v Ježiša Krista, prijali tiež odpustenie hriechov a večný život – toto im žiadne pohanské náboženstvo nemohlo dať.

Svätý Valentín

Svätý Valentín žil v čase prenasledovania kresťanov. Žil v 3. storočí, bol kňazom – biskupom. Žil v regióne Umbria, v strednom Taliansku. Bol zároveň aj lekárom. Vtedajší panovník Claudius sa rozhodol zrušiť manželstvo. Mal taký názor, že ženatí muži podávali vo vojenskej službe slabšie výkony ako muži slobodní. Svätý Valentín tajne sobášil, oddával snúbencov pred Bohom. Aj za to však bol prísne potrestaný. Bolo o Valentínovi tiež známe, že navštevoval tajne väznených kresťanov. Nosil im potravu, lieky a utešoval ich. Nakoniec aj on skončil vo väzení a bol aj verejne popravený pravdepodobne 14. februára roku 268.

Skús uhádnuť vlastnosti, ktoré mal Valentín:

k i r t ě s a p ý

n o d e ě r o s r d b ý

v ž n y o d á

ý s o n k r m

Otázky na zopakovanie:

Komu sa páčilo správanie bohatých kresťanov?

- A) Cisárovi
- B) Apoštolovi Pavlovi
- C) Kňazom
- D) Otrokom a chudobným

Kto bola Féba?

- A) Diakonka
- B) Kresťanka
- C) Riaditeľka
- D) Farárka

Prečo sa stali z pohanov kresťania?

- A) Nemali na výber
- B) Chceli prijať odpustenie hriechov
- C) Chceli sa zmeniť
- D) Chceli okradnúť skutočných kresťanov

Otázky na zamyslenie:

Prečo pohanskí filozofi nedokázali zmeniť neľudské správanie pohanov?

Sú aj dnes v spoločnosti oblasti, kde ženy nie sú rovnocenné s mužmi?

Podobáš sa aj ty prvým kresťanom v tom, že sa ti nedá nič vyčítať?

Modlitba svätého Polykarpa:

Pane, všemohúci Bože, Otec náš všetkých pre milovaného a požehnaného syna Tvojho Ježiša Krista, prostredníctvom ktorého máme prístup k poznaniu Teba samotného, Boh anjelov, všetkých svätých mocností a všetkého stvorenia, aj všetkých zo všetkých národov, ktorí žijú pred Tvojou tvárou.

Chválim Ťa, že si ma uznal tejto hodiny, aby som v spoločnosti mučeníkov smel mať podiel na kalichu Kristovom.

Vzkries moju dušu a telo k večnému životu skrze moc Svätého Ducha. Nech som prijatý medzi mučeníkov do Tvojej prítomnosti ako bohatá a príjemná obeť.

Boh pravdy, u Teba niet žiadneho klamu, chválim Ťa za všetky veci a žehnám Ti. Oslavujem Ťa prostredníctvom večného kňaza neba, Ježiša Krista, Tvojho milovaného Syna.

Buď Ti sláva spolu s Ním a Duchom svätým teraz a naveky. Amen.

Koniec prenasledovania kresťanov – cisár Konštantín

Kresťania neboli vždy a všade pre svoju vieru prenasledovaní v celej Rímskej ríši. Prenasledovanie kresťanov bolo len v určitých častiach Rímskej ríše. Preto si v jej niektorých častiach postavili kresťania aj chrámy a kostoly, aby mohli mať miesto, kde sa budú stretávať. Ale toto sa zmenilo. V roku 247 si Rimania pripomínali veľké jubileum založenia mesta. Mnohí kresťania sa odmietli zúčastniť týchto sviatkov. Hneď po tom nastal veľký mor. Pohanovia vnímali ako trest od bohov za to, že kresťania znevážili rímskych bohov a to bol dôvod na ďalšie prenasledovanie kresťanov. V roku 250 rímsky cisár Décius nariadil, aby mal každý potvrdenie o tom, že bol obetovať v pohanskom chráme. Kto nešiel obetovať, mal byť potrestaný. Toto nariadenie zaskočilo mnohých kresťanov a mnohí skutočne išli a obetovali. Nevníмали to ako nič zlé, niektorí v tom však videli jasné zapretie Krista. A radšej znášali trest, ako by mali zaprieť Krista. Niektorí mali priateľov pohanov a tí svojim kresťanským priateľom také potvrdenie získali. Kresťania v tom videli možnosť, ako sa vyhnúť obetovaniu pohanským modlám. Od roku 249 prebiehalo systematické prenasledovanie kresťanov, ktoré vyvrcholilo vládou cisára Diokleciána (284 – 305). Za jeho vlády kresťanom zhabali knihy – najmä Biblie, povraždili kňazov, zničili kostoly a kresťania, ktorí zastávali nejaký dôležitý úrad boli zbavení tejto práce.

Otázka na zamyslenie:

Z čoho by žila tvoja viera, keby ti zobrali Bibliu, nemal by si žiadne spoločenstvo a ľudia, ktorí ti predtým hovorili o Pánu Bohu museli ísť do väzenia?

Toto prenasledovanie sa však nemohlo diať stále. Kresťan Tertulián pohanom hovoril: „Tí, ktorí volajú po krvi, myslia si, že kresťania sú príčinou každej pohromy a každého nešťastia. Rozleje sa Tiber za mestské hrady, nezavlažuje Níl, nedá nebo vlahu, je zemetrasenie, nastane hlad, mor ihneď kričia: „Pustte na kresťanov leva. Jeden lev na toľko ľudí...“ „Čím viac nás prenasledujete, tým viac rastieme, krv kresťanských mučeníkov je semenom cirkvi.“ V období posledného prenasledovania žil aj Svätý Mikuláš. Mikuláš sa narodil kresťanským rodičom asi v roku 270. Keď sa stal biskupom, pomáhal kresťanom, ktorí boli prenasledovaní. Zachránil mnoho odsúdených kresťanov, ktorých vykúpil vďaka svojmu bohatstvu. Na svoje náklady dal postaviť aj nemocnicu. Ani on však neunikol prenasledovaniu. Na svoj trest čakal vo väzení. Ale v roku 313 bol Mikuláš oslobodený. Jeho najznámejším činom je zachránenie troch dcér, ktorým pomohol tak, že im na živobytie dal peniaze tajne na okno ich domu. Potom však predsa len rodina zistila, od koho tie peniaze sú. Mikuláš ich poprosil, aby celá vec zostala v tajnosti. Sv. Mikuláš zomrel pokojnou smrťou 6. decembra. Ale presný rok nevieme.

Otázka na zamyslenie:

Prečo sa svätý Mikuláš rozhodol pomáhať ľuďom?

Písmenká v obdĺžniku sú prehádzané. Treba ich dať do správneho poradia a dostaneš vlastnosti, ktoré mal Mikuláš:

ú m r d y

s r p a o v i d l ý v

y e n t č s

t l z e ý v p i r

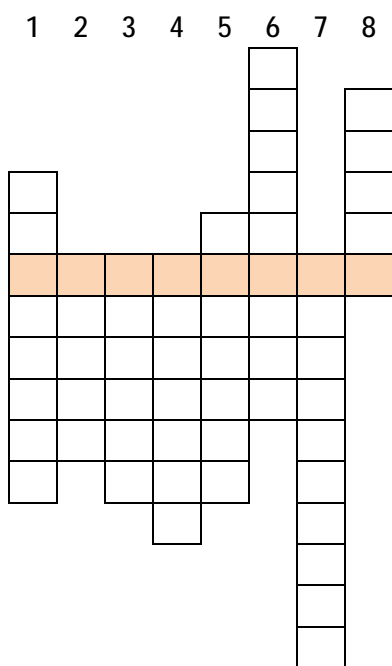
Celé to prenasledovanie skončil cisár Konštantín. Uvedomil si, že nemôže tých najčestnejších a najspoločlivejších ľudí svojej ríše zničiť. Navyše jeho vlastná matka sa stala kresťankou. Kresťanov bolo tak veľa, že by už nemali ani väzenie pre nich. Konštantín najprv musel získať vládu nad celou ríšou. Potom ako sa Dioklecián vzdal trónu v roku 305, západná časť Rímskej ríše bola rozdelená na dve časti. Časť ríše si zvolila cisára Maxencia

a časť si zvolila Konštantína. Konštantínovo vojsko bolo menšie, ale predsa zvíťazil. Noc pred bitkou mal sen. Zjavil sa mu Pán a povedal mu, že má dať na svoje zástavy znak kríža. V tomto znamení mal zvíťaziť. Je to legenda. V znamení kríža nemôžeme ísť bojovať proti nikomu. A už vôbec nie, že by sa zabíjalo. Ale v znamení kríža máme bojovať proti hriechom a proti rôznym pokušeniam.

Otázka na zamyslenie:

Kresťania žijú v znamení kríža. Niektorí ľudia hovoria, že sú aj iné znamenia, v ktorých sú vraj narodení. Hovoria, že majú svoje šťastné a nešťastné dni. Majú aj kresťania svoje šťastné a nešťastné dni, keď žijú v znamení kríža? Ak áno, ktoré sú to tie dni?

V roku 313 bol vydaný Milánsky edikt. Edikt nariadil nedeľu ako deň voľna a možnosť zachovávať v piatok pôst. Edikt zrušil trest smrti ukrižovaním, zakázal židom mať kresťanských sluhov, zakázal gladiátorské hry a dovolil prepúšťať otrokov na vyhlásenie biskupa. Od tejto doby kresťanstvo začalo byť podporované štátom. Byť kresťanom znamenalo mnohé výhody. Cirkev začala rásť čo počtu členov. Mnohí ľudia sa dávali pokrstiť. Cirkev prijala mnohé dary a peniaze. Samotní cisári začali podporovať stavbu chrámov aj v Jeruzaleme a aj v Ríme. Mnohí sa stali kresťanmi len naoko. Takéto správanie sa nepáčilo mnohým pohanom. Neskôr sa stane cisárom Julián. Tento človek bol pokrstený, lebo všetci sa dávali krstiť a aj on musel byť pokrstený. V boji o trón boli niektorí členovia jeho rodiny zabití ľuďmi, ktorí si hovorili, že sú kresťania. Keď sa stal Julián cisárom, snažil sa znovu obnoviť pohanské zvyky, pretože vnímal kresťanstvo ako veľké zlo. Zomrel v bitke proti Partom so slovami: „Predsa si zvíťazil Galilejský.“ Po jeho smrti bolo všetko vrátené do pôvodného stavu.

Napíš hrubo vytlačené slová do tajničky a dostaneš meno jedného z najvýznamnejších pápežov.

1. Cisár Galerius pred svojou smrťou zastavil prenasledovanie kresťanov v roku 311.

2. Milánsky edikt z roku 313 zabezpečil slobodu vyznania pre kresťanov.

3. Cisár Konštancius (357 – 361) zatvoril všetky pohanské chrámy.

4. Po páde Západorímskej ríše sa skutočným vládcom ríše stáva pápež.

5. Celibát sa už v 4. storočí spomína u biskupov.

6. Cisár Konštantín sa dal pokrstiť až na smrteľnej posteli.

7. Cisár Konštantín zanechal Rím ako mesto, ktoré bolo oddané pohanstvu a vybudoval Konštantínopol ako nové sídlo ríše.

8. Druhý z najvýznamnejších pápežov v období po páde Západorímskej ríše bol Gregor Veľký.

Modlitba Sv. Augustína k Duchu Svätému

Prebývaj vo mne Duchu Svätý, aby moje myšlienky boli sväté! Povzbudzuj ma Duchu Svätý, aby moje skutky boli sväté! Pomáhaj mi Duchu Svätý, aby som miloval, čo je sväté! Opatruj ma Duchu Svätý, aby som si chránil, čo je sväté! Posilňuj ma Duchu Svätý, aby som nikdy nestratil, čo je tvoje sväté! Amen

Spory a problémy

Cisár Konštantín dúfal, že kresťanstvo bude duchovným spojivom celej Rímskej ríše. O niečom podobnom hovoril aj apoštol Pavol. Ale on chcel, aby láska Božia kresťanov spájala. Tam, kde sú ľudia jednotní, spoločnými silami dosiahnu oveľa viac. Ale niekedy je ťažké jednotu dosiahnuť. Je to ťažké tam, kde ľudia majú rozličné názory. Aj kresťania mali rozličné názory medzi sebou. Konštantín sa vnímal ako hlava cirkvi, a preto zvolal koncil do Nicei v roku 325. Na tomto koncile cirkev riešila veci, ktoré ohrozovali jej jednotu.

Donatizmus:

V roku 250 začalo veľké prenasledovanie kresťanov. Všetci ľudia Rímskej ríše mali obetovať rímskym bohom. Kto to nespravil, bol odsúdený na smrť. Pred týmto prenasledovaním nebolo dlho žiadne prenasledovanie a mnohí kresťania nevideli na tom nič zlé, že mali obetovať rímskym bohom. Niektorí v tom videli problém, a tak podplatili pohanských kňazov. Neboli síce obetovať, ale pohanskí kňazi im dali doklad o obetovaní, takže sa vyhli obetovaniu pohanským bohom a tiež sa vyhli trestu smrti za to, že neboli obetovať.

Ale boli aj kresťania, ktorí neboli obetovať a ani si nezohnali doklad o obetovaní. Oni vnímali takéto správanie ako zapretie Pána Ježiša Krista. K tejto skupine patrili aj biskup Donátus a aj biskup Cyprián. Podľa Donáta tí, ktorí obetovali, alebo podplatením získali doklad od pohanských kňazov, už nie sú kresťania a nemajú ani šancu vrátiť sa do cirkvi. Jeho nasledovníci sa volali donatisti. Pôsobili v severnej Afrike. Iný názor na toto zapretie Krista mal biskup Cyprián. Biskup Cyprián chcel, aby tí, ktorí sa chcú vrátiť do cirkvi, to konkrétne aj ukázali v úprimnom pokání. Oni dvaja reprezentovali dve skupiny, ktoré sa však nevedeli dohodnúť.

Napíš svoj názor: Cirkev veľmi prísne odsudzovala hriechy ako bolo cudzoložstvo, vražda a zapretie Krista. Kto toto spravil, nemohol prijímať Večeru Pánovu tri roky. Prvý rok mohol stáť pred kostolom, druhý rok vo vstupnej hale, na tretí mohol byť v kostole až do momentu, kedy sa začala prisluhovať Večera Pánova, a potom musel odísť a až na štvrtý rok mohol prijímať Večeru Pánovu. Bola táto prax správna? Prečo práve iba tieto tri hriechy? Čo by si ty povedal týmto kresťanom? Stačilo by, že by iba povedali, že to nebudú robiť?

Montanisti: V cirkvi sa strácala prvotná horlivosť, ktorá bola charakteristická pre dobu apoštolov. Osobná zbožnosť a svätosť už nebola taká, ako ju mali apoštoli. Montanistické hnutie pôsobilo od roku 156 až 200. Snažilo sa osobnou horlivosťou, zbožnosťou a svätosťou vdychnúť do cirkvi novú horlivosť a nadšenie. Toto hnutie malo názov podľa Montana. Montanisti boli presvedčení, že každý v cirkvi môže kázať, a preto nie je dobré, keď sa určí, kto to bude robiť stále. Kresťania, ktorí patrili k tomuto hnutiu, boli horliví v kázaní, zvestovaní a svedectve o Kristovi druhým ľuďom. Prorokovali a vyučovali druhých ľudí o Pánu Bohu. Nie všetky proroctvá však boli pravdivé. O Montanovi tvrdili, že on je Duch svätý a nasledovníci Montana neskôr aj krstili v Montanovom mene.

Napíš svoj názor: Čo robí cirkev svätou? Prečo sa chceme modliť, oslavovať Boha, konať dobré veci a milovať blížnych? Montanus zdôrazňoval, že je veľmi dôležité podobať sa Ježišovi Kristovi. Prečo je to tak veľmi dôležité?

Arianizmus: V Biblii nie je nikde napísaná veta, že Ježiš je Boh. Je tam mnoho citátov, ktoré hovoria nepriamo o Ježišom božstve. Ale pre niektorých ľudí je táto kresťanská pravda nepochopiteľná a neprijateľná. Medzi nich patrili Árius. Árius veril, že Ježiš je viac ako anjeli a dokonca aj krstil v Ježišom mene. Ale nedokázal pochopiť, ako sa Boh mohol stať človekom? Ako je možné, že Biblia hovorí na jednom mieste, že Boh je jeden a predsa aj Otec, aj Syn, aj Duch Svätý sú Boh?

Pohania verili, že bohovia prišli na zem, alebo sa tu dokonca aj narodili. Árius sa bál, aby sa do kresťanskej viery nedostalo niečo z pohanskej viery. Árius pochádzal z egyptského mesta Alexandria a z toho istého mesta pochádzal tiež človek, ktorý sa volal Athanázius. Athanázius veril, že Ježiš Kristus je Boh a tiež aj človek.

Niekedy mať svoj názor a zostať pri ňom nemusí byť príjemné. Athanázius mal svoj názor a nevzdal sa ho, preto musel odísť do vyhnanstva. To znamená, že musel určitý čas bývať na pustom mieste, kde bol ďaleko do ľudí. Hoci sa kresťania v Nicei v roku 325 dohodli na tom, že Ježiš je Boh, mnoho ľudí verilo, že Árius má pravdu a vnímali sa ako kresťania. Dokonca aj sám cisár sa dal pokrstiť ariánskym kňazom. Cisár dal prenasledovať Athanázia, ale Athanázius,

alebo čierny trpaslík ako ho prezývali, vždy sa dobre ukryl a unikol cisárovým vojakom. Až po smrti cisára sa vrátil do Alexandrie. Kresťania v Alexandrii si ho vyvolili za svojho patriarchu - predstaveného, ale Áriovi prívrženci dosiahli, že musel utiecť do Ríma.

Napíš svoj názor:

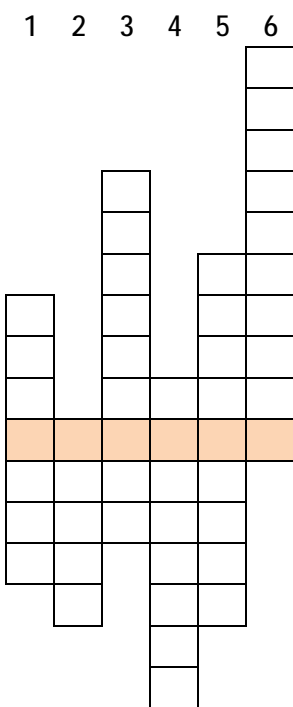
Aký význam má pre kresťanov to, že Ježiš je Boh? Vedel by si v Biblii nájsť verše, ktoré hovoria o tom, že Ježiš je Boh?

Gnóza: Stalo sa ti niekedy už niečo veľmi zlé, bol si chorý - á, stratil si niečo vzácne? Mal si dojem, že všetko v tomto svete je len zlé? Gnostici verili, že tento svet je úplne zlý, nedokonalý. V našom tele je duša, ktorá je uväznená v tomto tele. Až po smrti sa bude mať dobre. Chceli spojiť túto predstavu s kresťanskou vierou. Gnostikovia nechceli veriť, že láskavý Boh je zároveň aj Stvoriteľ sveta.

Gnostik Marcion vytvoril Novú zmluvu, ale vynechal z nej všetky biblické knihy, ktoré mu pripomínali, že Boh je Stvoriteľ. Kresťania preto vytvorili vierovyznanie, ktoré zdôrazňovalo, že Boh je stvoriteľ sveta a Ježiš sa skutočne narodil, zomrel a vstal z mŕtvych.

Napíš hrubo vytlačené slová do tajničky a dostaneš odpoveď na otázku: Čo sa začalo už v druhom storočí tvoriť podľa židovského vzoru?

1. Gnostik Markion uznával len Evanjelium podľa Lukáša. 2. Biskup Irenus, ktorý bránil kresťanskú vieru pred gnostikmi, pôsobil v Lyone. 3. Apologéti boli kresťanskí spisovatelia, ktorí bránili cirkev pred pohanmi. 4. Origenes bol jeden z najznámejších vykladačov písma v 3. storočí. 5. Okrem Origena v severnej Afrike pôsobil tiež biskup Tertulian. 6. Laurentius bol diakon v Ríme, ktorý pohanským vojakom povedal: „Najväčší poklad cirkvi sú chorí a chudobní.“

Spoj čiarami

1. Donatizmus	A. Uznával len evanjelium podľa Lukáša.
2. Gnostici	B. Hnutie, ktoré pôsobilo medzi rokmi 156 až 200.
3. Árius	C. Hnutie v cirkvi, ktoré pôsobilo po roku 250
4. Marcion	D. Veril, že Ježiš je viac ako anjel, ale nie je Boh.
5. Montanizmus	E. Mysleli si, že svet je zlý.

Modlitba Hieronyma:

Prid' Pane a daj, nech Tvoja pomoc nie je odo mňa ďaleko. Daj, aby som ja, chudobný a hladný mohol požívať Tvojej útechy. Ty si pravdivé, neviditeľné svetlo, ktoré nikdy nevyhasne. Hľa, ja som podobný onomu slepcovi, ktorý pri ceste volal: Syn Dávidov, Ježiš, zmiluj sa nado mnou. Otvor mi oči srdca, aby som Ťa mohol vidieť. Pane, buď milostivý mne, úbohému hriešnikovi. Ty si moja pomoc, pomôž mi do večnej blaženosti. Pane, môj lekár, uzdrav ma. Pane, Ty si rúchom mojej spravodlivosti. Moja duša hladuje vo svojej biede. Občerstvi ma. Vysloboď ma z pút, ktoré ma držia v zajatí. Pane, Ty si moja obrana, môj záchranca, moja útecha, moje útočisko, moja sila, môj kráľ a môj Boh. Amen

Skúste porovnať tieto dva životné príbehy. Čo majú spoločné a čo majú rozdielne: Ján Chryzostom a Ambrozius? Zelenou farbou podčiarkni to, čo majú spoločné a červenou farbou zase to, čo majú rozdielne.

Ján Chryzostom – Ján Zlatoústý

Tu je príbeh jedného z nich. Volal sa Ján. Chcel prežiť svoj život ako mních s inými mníchmi na vrchu blízko Antiochie. Chcel sa modliť a stále oslavovať Pána Boha. Jeho otec zomrel, keď bol ešte veľmi malé dieťa a keď dospel, jeho mama ho požiadala, aby sa staral o ňu. Jeho priania museli ísť bokom. Musel sa naučiť spravovať majetok, rozkazovať sluhom, spravovať financie a riadiť obchody. Po tom, ako sa postaral o mamu až do jej smrti, stal sa mníchom. Ale nežil osamote, pomáhal ľuďom a tí si ho zvolili za biskupa v sýrskej Antiochii. Musel napomínať tých, ktorí boli leniví pracovať, povzbudzoval tých, ktorí boli zarmútení a smutní. Musel riešiť konflikty a spory, vnášať pokoj tam, kde bol nepokoj. Učil a presviedčal tých, ktorí neverili, že Ježiš je Boh. Rozhodoval o tom, kto bol hodný pristúpiť k Večeri Pánovej a kto nebol. Bolo to nesmierne ťažké a nežil v pohodlí, hoci bol biskup. Raz cisár zdvihol tak dane, že v meste nastali nepokoje. Ľudia zaútočili na cisársku sochu a na vládne budovy. Cisár nariadil zrušenie divadiel, zavrel kúpele, zrušil dodávky obilia. Bol to nesmierne ťažký čas, ale Ján Chryzostom napomínal a povzbudzoval v tomto ťažkom čase kresťanov ku štedrosti hlavne k slabým, chorým, vdovám a sirotám.

Viedol ľudí k Ježišovi. Tí, ktorí sa chceli dať pokrstiť, museli počkať, kým svoje rozhodnutie ukázali v skutkoch a bolo zjavné, že zmena, ktorá u nich nastala, bude trvalá. Hovoril veci, ktoré boli tvrdé, ale robil to s láskou. A kresťania ho milovali. Bol vynikajúcim kazateľom a dostal prezývku Zlatoústý. Raz, keď ľudia počuli jeho kázne, začali počas jeho kázne tleskať. Ján Chryzostom ich však napomenul a povedal im, že nie sú v divadle, alebo na nejakom predstavení. Aj keď bol dobrým kazateľom, predsa raz boli v meste preteky koní, a tak mnoho ľudí v kostole chýbalo. Ján Chryzostom však povedal, že tí, ktorí boli v kostole, musia povedať tým, ktorí neboli, o tom, čo počuli. V Antiochii kresťania navštevovali synagógu, zvlášť na židovský Nový rok išli do synagógy prijať požehnanie od rabína. Ale v roku 386 Ján hovoril o tom, že synagóga je domovom diabla a démonov. Tieto slová spôsobili, že kresťania prestali mať kontakty so židmi v Sýrii. Jeho sláva prišla až v Konštantinopole, kde sídlil cisár. Zvolili ho za biskupa do Konštantínopolu, ale nechcel ísť a ani ľudia z Antiochie ho nechceli pustiť. Ľudia z cisárskeho dvoru ho museli uniesť. To, čo robil v Antiochii, robil aj v Konštantinopole. Tak ako kázal proti okázalosti, proti prepychu, pýche a túžbe po majetku, tak isto kázal aj v Konštantinopole. Ale tu ho neprijali. Cisárovná mala prepych rada a slová Jána Chryzostoma jej vôbec neboli po vôli. Navyše ľudia z Alexandrie sa ho chceli zbaviť a miesto biskupa obsadiť niekým iným. Božie Slovo hovorí, že máme byť horliví a duchom vrúci. Ale presný opak robili kňazi v Konštantinopole. Všetci títo ľudia sa spojili a donútili, aby Ján Chryzostom bol vyhnaný preč. Vo vyhnanstve žil až do svojej smrti.

Ambrozius - Ambróz

Ambróz žil v talianskom meste Miláno. Bol kresťan a nebol pokrstený. V tej dobe niektorí ľudia na západe rímskej ríše odkladali krst až do času smrti. V krste človek dostal odpustenie všetkých hriechov, a preto niektorí radšej počkali, aby mohli zomrieť bez hriechu. Raz išiel do kostola, mala tam byť voľba biskupa a v tej dobe to bola veľmi vzrušujúca udalosť. Keďže bol vysokým úradníkom, ktorý dozeral na poriadok v meste, musel sa ísť pozrieť do katedrály. Ale ľudia, keď videli Ambrózia, chceli, aby sa stal on biskupom, hoci nebol ani pokrstený. Do týždňa bol vysvätený za biskupa. Božie Slovo hovorí, že kresťania majú mať dobré svedectvo od ostatných ľudí a Ambrozius to mal. Bol človek odvážny. Odvaha mu nechýbala. Skús to posúdiť. Hoci vedel, akú moc má cisár, on sa nebál.

Raz cisárovná chcela dať jeden kostol v Miláne Gótom v roku 386. Góti boli spojenci Rimanov a niektorí z nich bývali v Miláne, ale Góti boli ariáni. Ariáni verili, že Ježiš je viac ako anjel, neverili, že je Boh. Ambróz to odmietol. Spolu s veriacimi zostal v kostole a spievali piesne. Kostol obkolesili vojaci a čakali na povel. Ale cisár nechcel použiť silu voči ľuďom, ktorí oslavovali Boha. Cisárovi odkázal: „Dajte, čo je cisárovi cisárovi a čo je Božie Bohu. Keďže kostol patrí Bohu, nemôžete ho vydať cisárovi, aby s ním robil, čo chcel.“

Aj inokedy musel cisár ustúpiť. Bolo to vtedy, keď kresťania zničili židovskú synagógu v Miláne. Cisár nariadil, aby ju kresťania opravili. Ale Ambróz to odmietol spraviť, pretože židia zapreli Ježiša, a tak synagóga nebola opravená kresťanmi.

V septembri v roku 390 cisár vydal strašný príkaz pozabíjať ľudí v gréckom meste Tesaloniky len preto, že znevážili cisárskeho úradníka. 7000 ľudí zahynulo v strašnom masacre. Potom chcel ísť cisár k Večeri Pánovej, akoby sa ani nič nestalo. Ale keď vstúpil do kostola, Ambróz mu povedal, že ak nebude robiť úprimné pokánie, nemôže prijímať Večeru Pánovu. Cisár to oľutoval a vydal nariadenie, že žiadny rozsudok smrti nesmie byť vykonaný skôr ako za 30 dní. Raz chcel cisár do senátu vrátiť sochu bohyně Viktórie kvôli niektorým pohanským senátorom. Ale Ambróz bol jednoznačne proti tomu. Povedal, že kresťania nemôžu ďakovať Bohu a zároveň tiež ďakovať bohyni víťazstva za vojenské víťazstvá. Cisárovi odkázal: „Cisár nie je nad cirkvou, ale patrí do nej.“

Ambróz rád spieval a oslavoval Boha. Zložil mnoho piesní. Tiež bol dobrý kazateľ. Jeho výrečnosť prišiel obdivovať aj Augustín, ktorý kvôli nemu prišiel až z Afriky. Ambróz toho mladíka, ktorý viedol veľmi búrlivý život, vedel usmerniť. Z Augustína sa neskôr stal tiež biskup. Ambrózov obľúbený text z Písma bol: „Niežeby sme boli schopní vymyslieť niečo sami od seba, už ako sami zo seba, ale naša schopnosť je z Boha. On nás uspôsobil, aby sme boli služobníkmi novej zmluvy, nie litery, ale Ducha. Lebo litera zabíja, ale Duch oživuje.“ (2.Korinským 3:5 – 6)

Zvykneme hovoriť: „Martin na bielom koni.“ Skutočný Martin žil, ale nevieme, či chodil na bielom koni. Vieme, že sa narodil v Sabárii, v dnešnom Maďarsku v roku 316. Jeho otec bol rímsky dôstojník. Keď mal Martin 15 rokov, vstúpil do armády. Vedel veľmi dobre šermovať a jazdiť na koni. Ale Martin sa nestal známym tým, že bol vojakom, ale niečím iným. Tu je jeho príbeh. Nakresli tento príbeh.

1. Jedného dňa sa Martin vracal na koni do mesta aj so svojimi vojakmi. Pred mestskou bránou sedel žobrák a žobral o almužnu. Bola nesmierna zima. Martin odsekol zo svojho teplého vojenského pláštá a dal ho chudákovi.

4. Martin už vôbec netúžil byť vojakom. Odišiel z armády a šiel za biskupom Hiláriom. On mu všetko vysvetlil o kresťanstve. Martin sa dal pokrstiť a stal sa kňazom.

7. Martin bol často na cestách. Raz, keď vstupoval do Paríža, uvidel malomocného človeka. Každý od neho bočil, ale Martin prišiel k nemu a v mene Ježiša Krista ho uzdravil.

2. V noci mal sen. Videl človeka, ktorý bol oblečený do jeho pláštá. Ale nebol to ten chudák. Bol to Ježiš Kristus. Ježiš hovoril svojim apoštolom: „Tento človek sa podelil o svoj plášť.“

5. Martin chcel byť sám, aby sa mohol modliť. Ale ľudia chodili za ním, radi ho počúvali, žiadali ho o radu. Chceli byť s ním a chceli žiť tak, ako žil on.

8. Inokedy prišiel domov k dievčatku, ktoré bolo od narodenia chromé. Martin jej dal prehltnúť lyžicu posväteného oleja. Rozprával jej o Ježišovi. Dievča hoci dlho ležalo, vstalo a chodilo.

3. Neskôr vypukla vojna proti Germánom. Cisár sľúbil bohatú odmenu každému, kto pôjde bojovať. Ale Martin povedal cisárovi, že nepôjde bojovať. Cisár mu však povedal, že musí, lebo je jeho vojak. Martin sa rozhodol, že keď už musí, tak bude bojovať holými rukami. Ale o niekoľko dní sa Germáni vzdali a bolo po vojne.

6. Vo veľkom meste Tours v dnešnom Francúzsku, si ľudia chceli zvoliť biskupa. Všetci chceli, aby bol biskupom Martin a Martin nechcel. Netúžil po sláve. A tak sa skryl medzi husi, aby ho ľudia nenašli. Keď ľudia Martina hľadali, husi začali veľmi silno gagotať, a tak prezradili Martinovu skrýšu.

9. Kým vládol, chodil, rozprával ľuďom o Ježišovi a pomáhal im. Keď mal 80 rokov, zomrel 8. novembra a pochovali ho 11. novembra. Veľa ľudí sa prišlo s Martinom rozlúčiť, lebo spravil pre nich veľmi veľa.

Augustínová modlitba: Pane, keď som miloval temnotu, neznal som Teba, ale putoval som z noci do noci. Ty si ma však zo slepoty vyviedol, uchopil si ma za ruku, povolal si ma k sebe a teraz Ti môžem ďakovať, že Tvoj mocný hlas vnikol mi do srdca. Poctil si ma svojím milosrdenstvom a lúč Tvojho svetla žiari nado mnou. Ved' ma do plného svetla, aby ma osvietilo a aby ustúpila všetka tma. Nech svätý plameň tvojej lásky prepáli mi srdce, aby bolo čisté a aby som Ťa mohol vidieť, Bože, lebo Teba uvidia tí, ktorí sú čistí srdcom. Ty si ma oslobodil a pritiahol si ma k sebe. Neopušť ma, ale udržuj ma vo svojej milosti. Ved' a spravuj ma. Urob ma dokonalým vo svojom kráľovstve. Amen

Dvaja veľkí pápeži

Momentálne sa v Európe nebojuje. V čase keď sa sťahovali národy to však bolo iné. Bol to čas nepokoja a zápasov. V tejto dobe vynikajú dve osobnosti. Boli to dvaja pápeži. V tom čase mali aj prostriedky, možnosti a ľudí, aby dokázali mnohým pomôcť. Nevyužili to pre seba, pre svoje obohatenie, ale využili to pre to druhých. V tom čase mnoho ľudí darovalo cirkvi svoje majetky, svoje polia a stáda oviec alebo sviň. A cirkev toto všetko v tomto nepokojnom čase použila pre druhých ľudí. Takto vzrástla autorita cirkvi.

Jedným z pápežov v tomto čase bol Lev Veľký. Bol Rímskym biskupom v rokoch 440 – 461. Lev Veľký je veľký kvôli mnohým veciam, ale spomeniem dve. Prvou vecou je jasné sformulovanie viery v Ježiša Krista. Niektorí kresťania tvrdili, že v Ježišovi sa zmiešala božská a ľudská prirodzenosť. Napríklad, keď zmiešate modrú a žltú, vytvoríte zelenú. To už nie je ani modrá a ani zelená. Lev tvrdil, že Ježiš je Boh aj človek. Nie je nejaká zmes človečenstva a božstva.

A potom je veľký kvôli odvahe. Keď v roku 452 Atila na čele Hunov napadol Taliansko, nič mu nestálo v ceste na Rím. Nebol tam žiadny cisár a žiadna armáda. Lev sa rozhodol, že zastaví Atilu. Podarilo sa mu ho presvedčiť, aby neničil mesto a Atila odišiel.

Čo myslíš, ako sa podarilo Levovi Veľkému presvedčiť Attilu?

Napíš:

V roku 476 Vandali napadali Rím, vtedy sa už nepodarilo Levovi ich presvedčiť. Ale aspoň požiadal, aby nezabíjali deti a neunášali ženy. Vandali vtedy zničili Rím a úplne ho vyplenili.

Lev Veľký sa vnímal ako nástupca apoštola Petra. Povedal: „Požehnaný Peter, ktorý vytrval so silou skaly, ktorú mu bola daná a neopustil kormidlo cirkvi, ktorého sa ujal... A preto ak sa rozhodujeme, či spravíme niečo správne, je to vďaka zásluhám apoštola Petra....V mojej poníženej osobe môže byť rozpoznáný a ctený apoštol Peter.“

V tej dobe boli Jeruzalem, Alexandria, Antiochia, Konštantínopol a Rím najdôležitejšími centrami kresťanstva. Na ich čele stáli patriarchovia, alebo biskupi. Slová Leva Veľkého znamenali, že rímsky biskup je najdôležitejší medzi patriarchami, lebo je nástupcom Petra.

Napíš, prečo práve týchto 5 miest sa stalo dôležitými centrami kresťanov :

Neskôr bol biskupom Gregor Veľký. Bol rímskym biskupom - pápežom v rokoch 589 – 604. Pochádzal z rímskej šľachtickej rodiny. Cisár z neho spravil prefekta – vysokého cisárskeho úradníka, ale on sa tejto významnej funkcie vzdal, aby mohol žiť v kláštore.

Ako mních sa staral o chorých v Ríme a pomáhal im, kvôli tomu bol vo veľkej úcte medzi všetkými ľuďmi. Ľudia v Ríme chceli, aby bol rímskym biskupom. Keď bol v roku 589 zvolený za pápeža, v Ríme bol mor, zem pustošili vandali, štátna moc nefungovala a navyše medzi kresťanmi v Ríme vládla ľahostajnosť. Podarilo sa mu v rámci cirkevného zboru a aj ostatných cirkevných zborov v Taliansku veľmi rýchlo usporiadať pomery. Gregor toto povolanie za pápeža prijal s nevôľou, ale potom všetko úsilie vložil do toho, aby toto povolanie robil dôkladne.

Ako rímsky biskup mal veľmi dôležité postavenie medzi kresťanmi na západe. Ale on sa nepovyšoval. Raz povedal: „Teraz s pevnou vierou hovorím, že ktokoľvek sa nazval a praje si byť nazývaný univerzálny kňaz, dopúšťa sa hriechu

pýchy.“ Keď ho alexandrijský biskup nazval univerzálnym pápežom, vtedy povedal: „Preč so slovami, ktoré podporujú pýchu a pôsobia rany lásky.“ V budúcnosti sa viac dával dôraz na slová Leva Veľkého ako na slová Gregora Veľkého.

Gregor Veľký sa vnímal ako služobník služobníkov Božích. Služobníkom slova Božieho a najmä biskupom napísal knihu, aby vedeli správne viesť cirkev Božiu. Tu sú niektoré zaujímavé vety z tejto knihy:

1. „Ten, kto vedie, má viac panovať nad svojimi hriechmi ako nad bratmi.“
2. „Pod menom šporovlivost', sa často lakomstvo skrýva. Pod menom štedrosti zase naopak často skrýva márnotravnosť. Často sa dobrotivosť mýli z povovnosťou a hnev sa mýli s horlivosťou.“
3. „Každý kazateľ má kázať viac slovami ako skutkami.“

Napíš, ktorý z týchto troch citátov sa ti najviac páči a prečo:

Gregor raz bol v prístave a videl prichádzať nových ľudí. Chlapca, ktorý priplával s nimi, sa spýtal na to, odkiaľ prichádzajú. Povedalo mu, že z krajiny Angle Land – England. Ľudia, ktorí boli v prístave povedali, že títo ľudia sú anjeli. Gregor odpovedal: „Možno sú to anjeli, ale kto im vládne?“ Chlapec odpovedal: „Aella.“ (Alleluja) Gregor povedal, v tej krajine musí byť Boh uctievaný. Skutočne v Anglicku už bolo kresťanovo, ale prichádzali barbarské kmene Anglosasov a všetko zničili. Gregor sa rozhodol, že všetko obráti spať. Keď sa neskôr stal pápežom, poslal do Anglicka misiu. V roku 599 na Vianoce bol pokrstený vládca Anglosasov.

Gregor Veľký mal rád spev. Ale napriek tradícii nepokladáme ho za zakladateľa gregoriánskeho chorálu. Gregor bol veľmi tolerantný k Židom. Zakázal kresťanom utláčať a obťažovať Židov. Chcel, aby kresťania Židov mali získať pre kresťanstvo láskavosť a miernosť. Hoci bol Gregor Veľký širiteľ vzdelanosti, predsa napísal knihy, kde bolo veľa falošných legend – povier. Aj vďaka Gregorovi Veľkému sa začalo šíriť nebiblické učenie o očistci.

Otázky na zamyslenie:

1. Čo robí človeka v očiach druhých veľkým?
2. Čo si myslíš o modlitbe Gregora Veľkého?
3. Snažíš sa aj ty niesť medzi ľudí pokoj a spravodlivosť, tak ako to vniesol Gregor Veľký?

Otázky na zopakovanie:

V ktorých rokoch bol Lev Veľký rímskym biskupom?

- A) 440 - 464
- B) 404 – 461
- C) 440 – 461
- D) 589 – 604

Kto zničil v roku 476 Rím?

- A) Gregor Veľký
- B) Atila
- C) Anglosasi
- D) Vandali

Lev Veľký si myslel, že rímsky biskup je nástupcom...?

- A) Pavla
- B) Františka
- C) Petra
- D) Jozefa

Modlitba Gregora Veľkého: Večné svetlo mojich očí, vypočuj moju modlitbu a daj sa mi modliť sa za to, čo dávaš. Bože, keby si ma chcel zavrhnúť, musel by som zhnúť. Keď sa dívaš na mňa, dostávam nový život. Keby si hľadal na moju spravodlivosť, neznamenal by som pred Tebou nič. Svojimi priestupkami som zmárnil Tvoju milosť, ale Ty, múdry majster, máš moc ma znovuzrodiť. Odstráň odo mňa všetko, čo nenávidíš a vštep mi svojho Ducha, Ducha čistoty, odriekania sa a vernej lásky. Hľa, ukazujem Ti svoje rany, nezdráhaj sa dať mi liek. Neopúšťaj ma, Ty moja nádej, moja sila, moje milosrdenstvo. Lebo Ty si večná dobrota a Ty trváš naveky. Amen

Mníšstvo

Keď cisár Konštantín uprednostnil kresťanstvo, pred inými náboženstvami v Rímskej ríši, mnohí prijali navonok kresťanstvo, ale v skutočnosti žili ako pohania. Niektorí kresťania však počuli jasnú výzvu: „Preto, milovaní, toto očakávajúc, usilujte sa, aby vás Pán našiel nepoškvrnených a bez úhony v pokoji.“ (2. Peter 3:14) Preto sa niektorí kresťania rozhodli, že odídu preč od civilizácie, preč od chamtivosti, nenávisť a podvádžania. Išli a žili na pustých miestach, kde nežili žiadni ľudia. Mysleli si, že ak nedokážu veci ovplyvniť k dobrému, potom je lepšie odísť, aby tie veci neovplyvňovali ich. Niektorí dokonca išli tak ďaleko, že žili na stúpoch ďaleko od ľudí, ďaleko od zeme. Kresťania, ktorí svoje kresťanstvo mysleli vážne najmä v Egypte odchodom do púšte protestovali proti tolerancii voči hriechu v kresťanstve.

Napíš: Prečo tí ľudia žili ako pohania, hoci naoko prijali kresťanstvo?

Sv. Anton pochádzal zo zámožnej rodiny v Alexandrii. Ako 20 ročný sa zriekol majetku a odišiel na púšť, kde sa intenzívne modlil. Povešť o ňom sa rýchlo rozšírila. On sa však svojim obdivovateľom vyhýbal. Aby mal čo jesť, tak obrábal malé pole, plietol koše, ktoré vymieňal za chlieb. Keď bolo veľké prenasledovanie, vrátil sa do Alexandrie a povzbudzoval kresťanov v čase súženia. Keď prenasledovanie skončilo, vrátil sa spať do púšte. V Egypte vznikol aj prvý kláštor. Slovo kláštor je od slova claustrum – ohrada, uzatvorené miesto. Bol to miesto, kde žili ľudia, ktorí sa stretli len na chvíľu spoločného stolovania a Bohoslužieb. Inak v podstate žili sami. Jedným z takých ľudí bol aj Hieroným. Odišiel z Ríma, lebo ho prenasledovali hriechne predstavy a myslel si, že pred nimi unikne. O diablove hovoril, že je lev, ktorý ho prenasleduje všade, kde ide. Ale nech išiel na akékoľvek púste miesto, pred týmito predstavami neunikol. Hieroným preložil Bibliu do latinského prekladu. Tento preklad robil blízko Betlehema. Išiel do Svätej zeme, aby sa dobre naučil po hebrejsky a potom, aby mohol dobre prekladať Bibliu. Tento preklad sa volá Vulgáta. Vulgáta znamená ľudový a takým bol aj jeho preklad. Hieroným chcel, aby ho mohli čítať aj jednoduchí ľudia. Obdobie pred koncom Západorímskej ríše bolo veľmi nepokojné obdobie. Bol to čas sťahovania národov, čas zápasov, bojov, ničenia a pálenia. Tí, ktorí boli bezbranní, nemali veľkú šancu sa zachrániť. V roku 529 Benedikt z Nursie založil kláštor v Monte Kasino. Kedysi na tom mieste stál chrám pohanského boha Apolóna. Benedikt to miesto prebudoval na miesto modlitby a služby Pánu Bohu. Tu našli mnohí ľudia pomoc v tejto dobe.

Napíš: Kde ty hľadáš pomoc so svojimi problémami, ktoré máš?

Tento kláštor bol iný ako kláštory na východe. Kto vstúpil do tohto kláštora, musel dať sľub poslušnosti, chudoby a čistoty. Znamenalo to, že nesmel túžiť po tom, aby vlastnil majetok. Kto vstúpil do kláštora a dal sľub čistoty, nesmel sa oženiť. Spočiatku existovali mužské kláštory, ale neskôr najmä v Anglicku a v Nemecku vzniklo veľké množstvo ženských kláštorov. Mnísi mali nad sebou predstaveného, ktorý sa nazýval opát. Mnoho ľudí v tom čase túlalo a využívalo pohostinstvo druhých ľudí. Vyhovoval im život tuláctva. Preto Benedikt stanovil, že mnísi majú byť na jednom mieste a nesmú sa túlať. „Cirkev je vtedy cirkvou, keď je tu pre druhých.“ Tieto slová povedal Dietrich Bonhoeffer v 20. storočí, ale už v 6. storočí tieto slová žil Benedikt. Mnísi, ktorí nasledovali príklad Benedikta, žili pre druhých ľudí. V čase hladu alebo, keď ľudia stratili všetko, našli jedlo a pomoc v kláštoroch. Mnísi sa starali o deti, ktoré stratili svojich rodičov. Učili ľudí mnohým remeslám. Stavali domy a mosty. Prepisovali knihy. V tej dobe neboli tlačiarne, a tak knihy sa museli prepisovať a potom si ich mohli čítať druhí ľudia. Vďaka mníchom máme zachované mnohé knihy.

Vyskúšaj bez chyby prepísať tieto slová na druhú stranu: *1 Tesalonickým 5: 15 Hľad'te, aby sa nikto neodplácal zlým za zlé, ale vždy sa snažte robiť dobre medzi sebou a všetkým ľuďom. 16 Stále sa radujte, 17 neprestajne sa modlite! 18*

Za všetko d'akujte, lebo taká je Božia vôľa pri vás v Kristovi Ježišovi. 19 Ducha neuhášajte! 20 Prorocstvami nepohrdajte! 21 Všetko skúmajte, dobrého sa držte! 22 Všetkého zlého sa vystríhajte!

e	i	n	a	v	o	s	i	p	e	r	p
r	m	o	d	l	i	t	b	a	t	d	m
m	t	p	a	y	b	v	í	w	e	f	n
e	z	r	s	s	n	c	a	i	r	e	b
d	u	á	d	s	m	v	n	d	i	g	v
i	i	c	f	d	p	a	e	n	e	u	c
t	o	a	g	f	t	á	e	p	i	u	l
á	p	k	h	í	l	d	n	o	s	z	é
c	ú	l	č	g	e	y	e	o	q	t	j
i	ä	ö	J	J	j	á	r	t	k	o	j
a	š	t	U	d	o	v	a	n	i	e	h

Mnísi mali stanovené na hodiny svoj denný program.

Ich činnosti sú v tejto tajničke. Nájdi ich!

Koľko času by si ty týmto činnostiam venoval počas svojho dňa:

Benedikt sa riadil heslom: Modli sa a pracuj. Máš aj ty svoje životné heslo? Vedel by si ho sformulovať?

Otázka na zamyslenie:

Aké boli pozitíva a negatíva kláštorného života?

Otázky na zopakovanie:

Kde vznikol prvý kláštor?

- A) Betlehem
- B) Monte Kasino
- C) Egypt
- D) Anglicko

Čo znamená Vulgata?

- A) Vulgárny
- B) Ľudový
- C) Kláštorný
- D) Rímsky

Ako sa volal predstavený kláštora?

- A) opt
- B) apát
- C) opát
- D) opám

Modlitba Makaria (Makarius bol pustovník. Žil v Egypte. Zomrel okolo roku 390)

Bože, zmiluj sa nado mnou hriešnym, lebo som robil, čo je pred Tebou zlé. Odpusť mi, Pane, všetky zlé sklony môjho srdca. Ty, ktorý znáš moje vnútro, vieš, že som chybil proti svojej vôli. Odpusť mi, že stojím pred Tebou taký nehodný, túžim po Tebe vrúcne. Odpusť mi, že som hriešnik, zlý falošný, neznášanlivý, lenivý človek, ktorý prestúpil všetky tvoje prikázania a robil pred Tebou zlé. Ty, Pane, jediný si dobrý a milosrdný. Pomôž mi, márnotravnému synovi a buď mi spásou. Môj Bože, nezamietaj ma hriešneho a neuzitočného služobníka, ale buď mi milostivý. Amen

Kresťanskí misionári

Cyril a Metod

Cyril a Metod pochádzali z bohatej rodiny. Pochádzali z Grécka zo Solúnu. Dnes sa toto mesto volá Tesaloniky Mali otca Gréka a matku Slovanku. Konštantín bol misionárom u Saracéncov a neskôr u Chazarov. Rovnako aj Konštantín aj Metod túžili žiť v ústraní, ale Boh pre nich pripravil niečo oveľa väčšie, ako si dokázali predstaviť. Ich cisár sa rozhodol na žiadosť veľkomoravského kniežata poslať ich na Veľkú Moravu. Vytvorili abecedu – hlaholiku, preložili časti liturgie a niektoré časti Biblie do staroslovienciny. Napísali aj zákonník Veľkej Moravy. V roku 863 Konštantín založil Veľkomoravské učilište, v ktorom sa vychovávali budúci kňazi. Na Veľkej Morave počas služieb Božích používali starosloviencinu. Keďže v tejto oblasti pôsobili aj franskí misionári, nastali kvôli používaniu jazyka na službách Božích spory. V roku 867 sa rozhodli ísť do Ríma, aby získali súhlas od pápeža k používaniu staroslovienciny ako liturgického jazyka. V Benátkach sa stretli s nepriateľmi staroslovienciny. Konštantín im takto odpovedal: „Či neprichádza dážď od Boha na všetkých rovnako? A či slnko nesvieti takisto na všetkých? Či rovnako nedýchame na vzduchu všetci? To sa vy nehanbíte uznávať iba tri jazyky a prikazovať, aby všetky ostatné národy a kmene boli slepé a hluché? Povedzte mi, či robíte Boha bezmocným, že to nemôže dať, alebo závistlivým, že to nechce.“ Vo februári 869 Konštantín v Ríme zomrel. Krátko predtým prijal mníšske meno „Cyril“. Pápež schválil starosloviencinu ako štvrtý liturgický jazyk okrem hebrejčiny, gréčtiny a latinčiny. Metod sa vrátil z Ríma späť na Veľkú Moravu, ale podmienky na jeho prácu neboli ideálne. Skončil vo väzení. Na zásah pápeža bol prepustený a vrátil sa na Veľkú Moravu. Po jeho smrti jeho žiaci boli z Veľkej Moravy vyhnaní. Utiekli a ďalej slúžili Bohu najmä v Bulharku a Vychodorímskej ríši.

Konštantín na vytvorenie hlaholiky použili tieto geometrické tvary: trojuholník, štvorec, kruh. Trojuholník predstavuje Svätú Trojicu, štvorec predstavuje štyri svetové strany, teda celý svet a kruh, keďže nemá koniec pripomína nekonečného Boha, ktorý tiež nemá koniec. Kombináciou týchto znakov vymysleli abecedu. Skús teraz ty vymyslieť svoju abecedu a ku každému písmenu abecedy, priradiť znak, ktorý ty vymyslíš.

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O
P	R	S	T	V	X	Y	W	Q	Z	U				

Napiš text, ktorý napísali Cyril a Metod v hlaholike ako prvé slová v starosloviencine. Ty ho samozrejme napíš vo svojom písme, ktoré si vymyslel. Ten text je z Evanjelia podľa Jána: Ján 1:1 Na počiatku bolo Slovo a Slovo bolo u Boha a Boh bol to Slovo. 2 Toto Slovo bolo na počiatku u Boha.

Napiš, čo si myslíš o tom, čo napísal Konštantín v Proglase.

Proglas (úryvok):

„Lebo svätý Pavol učiteľ toto riekol,
prosbu svoju najprv k Bohu povzniesúc:
Chcem radšej päť slov povedať
a svojím rozumom ich riečiť,
aby všetci bratia rozumeli,
než hŕbu slov nezrozumiteľných.“

„Najmä však duša bez kníh
v ľuďoch mŕtvou sa javí.“

„Naozaj nahé sú všetky národy bez kníh,
bo nemôžu bojovať bez zbroje

s protivníkom našich duší -
určení sú na korisť večných múk.“

Svätý Patrik

Svätý Patrik po írsky Naomh Pádraig bol kresťanský misionár pochádzajúci z Rímskej Británie a pôsobil v Írsku. Žil približne medzi rokmi 358 až 461. Keď mal 16 rokov, uniesli ho piráti a predali ako otroka v Írsku. Dovtedy, hoci jeho rodičia boli kresťania, Patrik sa nezaujímal o kresťanstvo. Nesmierne ťažký život Patrika zmenil. Začal sa viac modliť. Tam spoznal, ako vyzerá pohanské náboženstvo. Podarilo sa mu utiecť, ale rozhodol sa, že sa raz vráti späť do Írska. Študoval za kňaza a bol vysvätený za biskupa. Bol vyslaný do Írska. Patrik bol veľmi milý a priateľský. Získal si mnohých kmeňových náčelníkov. Druidi a pohanskí kňazi sa mnohokrát pokúšali Patrika zabiť, ale Pán Boh Patrika chránil. Raz sa ho pokúšali otráviť. Ale Patrik, hoci vypil nápoj s jedom, nezomrel. Pán Boh ho aj inokedy ochránil. Toto všetko vzbudzovalo údiv u Írov. Mnohí mali túžbu spoznať Patrikovho Boha. Z mnohých druidov sa po obrátení stali kňazi. A mnohé ženy, ktoré boli zasvätené pohanskému náboženstvu po obrátení a vyznaní svojich hriechov, sa stali mníškami. Jedna legenda pripisuje Patrikovi zázračné vyhnanie hadov z Írska. Patrik osobne pokrstil 120 000 ľudí.

Keď sa ho pohania pýtali, ako môže byť jeden Boh a predsa Traja. Ukázal im na trojlístok a povedal im: „Aj tento trojlístok môžete vnímať ako tri osobitné lístky, alebo aj ako jednu rastlinu.“

Svätý Bonifác

Svätý Bonifác sa narodil okolo roku 675. Vstúpil do Benediktínskeho kláštora. Tu pocítil povolanie stať sa misionárom.

Keď mal štyridsať rokov dostal sa Frízsko. To je oblasť v Nemecku blízko holandských hraníc. Neskôr prešiel Hesensko, Durínsko a Sasko. Meno Bonifác je z latinčiny a znamená ten, ktorý robí dobre. Bonifác spravil jednu úžasnú vec, zoťal dub. Germánski pohania verili, že niektoré stromy majú čarovnú moc a chránia ich bohovia. Bonifác, aby ukázal, že žiadny pohanskí bohovia nie sú, zoťal jeden starý dub. Bol posvätný pre pohanov. Bonifác to však musel spraviť cez deň. Pretože pohania sa báli priblížiť ku stromu počas dňa, lebo sa báli, že by ich Thor zasiahol bleskom. Ale v noci k nemu chodili prinášať obete a niekedy to boli ľudské obete. Ak by to nestihol počas dňa, mohlo sa stať, že rozhnevaní pohanskí kňazi by z Bonifáca spravili ľudskú obeť. Aj keď to bolo ťažká práca, Bonifácovi sa to podarilo a takto ukázal, že pohanský boh Thor nemá žiadnu moc. Z dreva postavil na tom mieste kostol na česť apoštola Petra.

Napíš: Prečo sa pohania nebáli chodiť k dubu v noci?

Jedným z jeho veľkých úspechov bolo založenie škôl, kde sa vyučovalo mnoho budúcich kňazov. Keďže vo Frizzi na začiatku neuspel, chcel sa tam vrátiť. Podarilo sa mu niektorých ľudí získať ku kresťanstvu. Ale časť Frízov bola proti Bonifácovi. Napadli Bonifáca a jeho družinu a zmasakrovali ich.

Napíš tri rozdiely medzi životom Bonifáca a Patrika:

Napíš tri veci, ktoré mali Bonifác a Patrik spoločné:

Modlitba svätého Patrika

Kristus so mnou, Kristus predom mnou, Kristus za mnou, Kristus vo mne, Kristus u mňa, Kristus nadom mnou,
Kristus vo mne, keď si líham, Kristus vo mne, keď si sadám, Kristus vo mne, keď vstávam,
Kristus v srdci každého, kto na mňa myslí, Kristus v ústach každého, kto o mne hovorí, Kristus v očiach každého, kto na mňa hľadí, Kristus v ušiach každého, kto ma počúva. Amen

Východná cirkev

Vladimír I. sa v Kyjeve v roku 989 dal pokrstiť a s ním prijali kresťanstvo aj Rusi. Jeho stará mama bola kresťanka, ale nenútila svojho vnuka vybrať si kresťanstvo. Vladimír rozmýšľal, ktoré náboženstvo by bolo pre Rusov to najlepšie. Keď počul vyslanca Islamu, ktorý predstavil raj, ktorí čaká verných po smrti, bol nadšený. Ale keď sa dozvedel, že mohamedáni nesmú piť víno, tak vedel, že to by nebolo dobré náboženstvo pre Rusov. Židovské náboženstvo tiež zavrhol, pretože to bolo náboženstvo pre ľudí, ktorí nemali vlastnú krajinu. Kresťania, ktorí prišli z Ríma boli zavrhnutí, lebo stará mama neprijala kresťanstvo z Ríma, zo západu. Kresťanský posolvia z Konštantínopolu opísali muky pre tých, ktorí zavrhnú ich náboženstvo. Vladimíra zaujalo ich poslanstvo. Poslal s nimi spať do Konštantínopolu svojich radcov. Tí, keď sa vrátili a opísali Vladimírovi I. nádheru ortodoxnej liturgie. Ten bol tým svedectvom tak unesený, že sa hneď chcel dať pokrstiť.

Už tu vidíme, že ľudia vnímali rozdiely medzi kresťanstvom, ktoré bolo na východe a na západe. Rozdiely boli, sú, ale nie sú nikdy problém. Ale obrovskou pohromou pre kresťanstvo bolo rozdelenie kresťanov v roku 1054 na západnú a východnú cirkev. Medzi východom a západom boli jazykové a kultúrne rozdiely. Tieto rozdiely sa prejavovali aj v rozličných liturgických obradoch. Grécka cirkev vnímala kresťanov zo západu ako barbarov. Západná cirkev vnímala kresťanov z východu ako arogantných a povýšeneckých. Kresťania na východe a na západe rozdielne chápali aj učenie o Trojici. Kresťania na východe nechceli meniť vierovyznanie, na ktorom sa dohodli kresťania v Nicei. Kresťania na západe usúdili, že je to možné. Podľa východnej cirkvi Duch svätý pochádza len od Otca, podľa západnej aj od Syna. Kňazi východnej cirkvi sa môžu ženit. Východná cirkev pri Večeri Pánovej používa kvasený chlieb a zachovávajú na miesto piatku ako pôst sobotu.

Problém však nebol v rozdieloch, ale v túžbe po nadvláde. Konštantínopolský patriarcha sa vnímal ako ekumenický patriarcha a pápež ako služobník všetkých služobníkov. Nebolo by na tom nič zlé, keby tieto tituly nevnímali ako titul, ktorý hovoril o univerzálnej vláde nad celou kresťanskou cirkvou.

16. júla 1054 Humbert pápežský vyslanec – legát po príchode do Konštantínopola verejne si robil posmech z patriarchu, dokonca sponybnil jeho vysviacku a nakoniec položil na oltári v Hagii Soffii – najväčšom kresťanskom kostole v Konštantínopole bulu - pápežskú listinu, ktorou bol Celurarius – patriarcha exkomunikovaný z cirkvi – vylúčený z cirkvi. Po prečítaní tejto listiny ľudia v Konštantínopole žiadali smrť Humberta. Patriarcha im zabránil toto urobiť, ale predsa exkomunikoval z cirkvi pápeža a všetkých, ktorí sa budú pápeža pridržať. Toto preklínanie trvalo 9 storočí.

Martin Luther nerozdělil cirkev svojou snahou o nápravu. Cirkev už bola dávno rozdelená kvôli nevraživostiam, hádkam a pýche. Pri tom Božie slovo napomína všetkých kresťanov: „Aby nebolo sváru, závidia, hnevov, hádok, ohovárania, našepkávania, pýchy, nepokojov.“ 2.Korintským 12:20

Východ bol ešte špecifický jedným hnutím. Bolo to obrazoborecké hnutie. Vzniklo pod vplyvom Islamu, ktorý zakazuje akékoľvek obrazy. Ikona znamená obraz. Jedna strana kresťanov tvrdila, že kresťania, ktorí uctievali obrazy sa podobajú pohanom. Pohania uctievali materiálne veci. Kritizovali tých, ktorí verili, že ikony majú zázračnú moc a dokonca ich bozkávali. Jeden cisár dokonca prikázal, aby ikony vešali v chráme tak vysoko, aby nikto ich nemohol chytať a napokon prikázal, aby v kostole neboli žiadne obrazy. Iná strana verila, že obrazy sú vlastne knihy pre tých, ktorí nevedia čítať. Biblia hovorí o tom, čo Boh pre teba spravil. Vážime si Bibliu, pretože nám hovorí o mocných Božích skutkoch, je pre nás Božím Slovom. Ale neuctievame Bibliu ako Pána Boha.

Ikony boli maľované tak, aby nezachytili tretí rozmer. Ikony na východe znázorňujú ľudí trochu tak trochu plocho. Obrazy boli namaľované tak, aby nevypadali ako skutočne živé a ľudia ich uctievali. V 787 na koncile v Nicei sa kresťania dohodli, že budú maľovať obrazy aj na ďalej, ale nebudú im preukazovať úctu, ktorá patrí len Pánu Bohu.

Otázky na premýšľanie:

1. Ako často čítaš Bibliu?
2. Prečo Vladimír I. vlastne vyberal to správne náboženstvo pre Rusov?

Kresťania radi maľovali od začiatku dejín kresťanstva. Kresťania sa stretávali po domoch, alebo na miestach, kde Rimania nechodili. Kresťania sa stretávali v katakombách na miestach, kde boli ľudia pochovaní. Miestnosti zdobili symbolmi, ktorým dobre rozumeli. Nakresli aj ty tieto symboly:

Predovšetkým to bolo ryba.

Po grécky ICHTHYS.

I- Iesus

Ch – Christos

Th – theos – Boží

Hy – hyos – syn

S –soter – spasiteľ

Tento symbol znamená:

Ježiš Kristus, Boží Syn, Spasiteľ

Obraz dobrého pastiera bol dobre známy aj pohanom. Oni veľmi idealisticky vnímali pastierov. Ale kresťanom tento obraz pripomínal Ježiša Krista. On povedal: „Ja som dobrý pastier. Dobrý pastier život kladie za ovce.“ (Ján 10:11)

„Ja som dobrý pastier: poznám svoje a mňa poznajú moje.“ (Ján 10:14)

Ježiš ako rybár, ktorý loví ľudí pre nebeské kráľovstvo

Ďalším symbolom bol pelikán – vták. Tento vták si v čase sucha trhá perie na hrudi, aby sa z jeho krvi napili jeho mláďatá. „Riekol im Ježiš: Veru, veru, hovorím vám: Ak nežete telo Syna človeka a nepijete Jeho krv, nemáte života v sebe.“ (Ján 6:53)

Kríž ako kotva, kríž ako symbol nádeje

Potom to bola kotva – symbol kresťanskej nádeje.

„Pánom Bohom ponúkaná nádej je ako bezpečná a pevná kotva našej duše a preniká do najvnútornejšej častky, za oponu v chráme.“ (Židom 6:19)

Lod' symbolizovala cirkev. Uprostred búrok života sa človek cíti bezpečne na lodi. Tu je zachránený.

Bájnny vták fénix, ktorý raz za určité obdobie zhorí a z popola povstane druhý krát.

„Lebo vieme, že Kristus, ktorý vstal z mŕtvych, viac neumiera a smrť už viac nepanuje nad Ním.“ (Rímskym 6:9)

Modlitba k Najsvätejšej Trojici

Najsvätejšia Trojica, zmiluj sa nad nami. Pane, očisť naše hriechy. Vládca, odpusť naše neprávosti: Svätý, navštív nás a vylieč naše nemoci, pre meno Tvoje. Amen

Molitva Presvjataja Trojce

Presvjataja Trojce, pomiluj nas: Hospodi, očisti hrichi naša: Vladyko, prosti bezzakonija naša : Svjatyj, positi i iscili nemošči naša, imene Tvojego radi. Amiň

Križiacke výpravy

Stredoveký človek veril, že púťou a cestou k posvätným miestam dosiahne odpustenie hriechov a večný život. Jedným z najdôležitejších pútnických miest bol Jeruzalem. Ale Jeruzalem mali pod kontrolou Turci od roku 638. Spočiatku Turci nerobili žiadne problémy kresťanským pútnikom. Ale keď moc nad Jeruzalem získali Selžuckí Turci, nastali problémy. Od pútnikov začali pýtať veľké dane a niekedy Turci zmasakrovali karavány pútnikov. Pápež Urban II. v roku 1095 povzbudil všetkých kresťanov, aby išli oslobodiť Jeruzalem a pomohli Ortodoxným kresťanom spod útlaku. Veľký kazateľ Bernhard z Clairvaux povzbudil kresťanov, aby oslobodili Jeruzalem. Povedal: „Je to Božia vôľa, aby sme oslobodili Jeruzalem“, ľud mu krikom odpovedal: „Boh to chce.“ Tím, ktorí sa zapojili do výpravy, bolo sľúbené odpustenie hriechov.

Otázka na zamyslenie:

O čom by si určite mohol povedať, že je Božia vôľa? Vedel- a by si napísať, čo je Božia vôľa s tvojim životom?

Otázka na zamyslenie:

Samotné slovo Islam hovorí o božej vôli. Čokoľvek sa stane, je to Božia vôľa. Ak by stalo aj niečo zlé, mohamedán by povedal. Je to Božia vôľa. Súhlasíš s tým, že všetko čo sa deje, je Božia vôľa?

Spočiatku bolo kresťanstvo prijaté Frankami, Longobardmi, Germáni. Ale Kristova láska nezmenila úplne tieto národy. Pre kresťanstvo sa tieto národy rozhodovali preto, lebo chceli mať rovnaké náboženstvo ako Rimania. Najviac sa im páčil apoštol Peter, ktorý pri zatýkaní Pána Ježiša odsekol sluhovi ucho. Nie vždy bolo kresťanstvo šírené s dobrými úmyslami. Karol Veľký bol skutočne veľký v mnohých veciach. Ale jedna vec nebola veľká. Šíril kresťanstvo mečom. Nie všetci chceli prijať kresťanstvo, pretože vnímali prijatie kresťanstva ako podriadenie Karolovi Veľkému. Na Vianoce v roku 799 dal zabiť 4500 sasov, ktorí odmietli dať sa pokrstiť. Mnohí v tom čase prijali kresťanstvo, ale je veľmi otázne, či ho prijali dobrovoľne, alebo to bolo násilu. Kresťanstvo predsa menilo povahu a charakter mnohých ľudí.

Táto zmena sa dialo aj počas križiackych výprav. Svätá zem má svoje čaro a vplyv tých miest, kde chodil Boží Syn bol aj na mnohých križiakov. Mnoho križiakov sa zmenilo po návrate zo svätej zeme. Vznikli rády, ktoré si dali za úlohu ochraňovať biednych a nemocných. Vznikli rády, ktoré zakladali nemocnice a starali sa o chorých. Kým šľachtici boli v Európe, mnohokrát sa medzi sebou bili o pôdu. Cirkev mnohokrát ovplyvnila tieto zápasy. Napríklad nesmeli sa bojovať v nedeľu, počas pôstu a adventu. Ale tieto boje nezmišli vôbec. Najviac trpeli kvôli tomu chudobní a biedni. Tým, že sa šľachtici zúčastnili na vojenskej výprave, už sa nebili medzi sebou, ale nepriateľa, ktorý ich skutočne ohrozoval. Nielen kresťania z Európy, ale aj dokonca z Etiópie sa zúčastnili križiackych výprav. Títo si najviac veľmi uvedomovali nebezpečenstvo, ktoré prináša Islam. Pôvodne celá severná Afrika a Turecko boli kresťanské krajiny. Keď tieto krajiny dobyli Mohamedáni, následne obyvateľstvo bolo donútené prijať mohamedánske náboženstvo.

Otázka na zamyslenie:

Keby tvojich príbuzných niekto ohrozoval, tak že by im chcel ublížiť, alebo prípadne zabiť, čo by si bol ochotný – á spraviť?

Treba však povedať, že všade vládla „zakriveného meča“ bola taká drastická a ťažká. Niekde Moslimovia dovolili, aby kresťania mohli zostať kresťanmi, museli však byť niekde zvláštne oblečení, niekedy museli nosiť na krku ťažký kríž a všade a vždy platiť väčšie dane.

Otázka na zamyslenie:

Z toho, čo poznáš o Islame, mohol – a by si napísať, čo sa ti páči na tomto náboženstve?

Križiacke výpravy priniesli nesmierne zlo. Keď kresťania dobyli Jeruzalem zmasakrovali všetkých, aj deti aj ženy. Zapáli dokonca aj židovské synagógy a nechali židov, ktorí v Jeruzaleme dovtedy pokojne bývali, upáliť v tých synagógach. Do Jeruzalema išlo ešte niekoľko výprav. Veľkých výprav bolo 7, ale v podstate do Svätej zeme neustále prichádzali križiaci. Jedna z veľkých výprav sa zastavila v Konštantínopole, hlavnom meste východo rímskej ríše. K tomu mestu prišli v júli 1203 križiaci a takmer rok im trvalo než toto mesto dobyli. Križiaci dobyli toto mesto na veľký piatok v roku 1204 a potom v mene Kristovom zabíjali kresťania kresťanov.

Otázka na zamyslenie:

Je možné v mene Kristovom spáchať atentát na nejakého diktátora, ktorý dáva trýzniť obyvateľov krajiny, kde vládne? Čo by si bol ochotný – á spraviť, keby si sa dozvedel, že ten diktátor dáva určité skupiny ľudí, ktoré sa jemu osobne nepáčia vyvraždiť?

Križiaci zneuctili všetky chrámy, ktoré boli v tomto dôležitom meste ortodoxnej cirkvi. Ortodoxní kresťania, ktorí toto prežili, museli skonštatovať, že moslimovia by sa zachovali milosrdnejšie. Je smutné, že pápež nezabránil tomuto zničeniu. Toto zničenie spôsobilo ešte väčšiu nedôveru a rozdelenie kresťanov. Križiacke výpravy spôsobili nesmierne ekonomické straty všetkým národom, ktoré sa ich zúčastnili. Po určitom čase vládla frustrácia z neúspechu križiackych výprav. Niektorých ľudí napadlo, že keď sa Jeruzalem nepodarilo oslobodiť dospelým ľuďom, tak to dokážu deti. Deti sa zorganizovali vo Francúzsku a v Nemecku. Deti z Francúzska po tom, ako dorazili k francúzskemu pobrežiu čakali, že sa more samo rozostúpi a oni prejdú po suchej zemi až do Palestíny. Keďže sa tak nestalo, chceli sa loďami dostať do zeme zaslúbenej. Časť tejto výpravy zahynula počas búrky, ale časť z tejto výpravy námorníci predali v Egypte do otroctva. Nakoniec križiaci museli ustúpiť z miest, ktoré dobyli. Križiacke výpravy už nepokračovali. Turci získavali jedno miesto za druhým a nakoniec sa im aj podarilo dobiť v roku 1453 Konštantínopol. Križiaci pri návrate do vlasti sa stretli z myšlienkami bogomilov. Bogomili boli hlavne v Bulharsku. Križiaci pri návrate priniesli ich myšlienky do Francúzska. Vo Francúzsku sa nazývali sa katari. Slovo katari znamená „čistí“. Učenie, ktoré hlásali, bolo veľmi vzdialené kresťanstvu, aj keď katari sa vnímali ako kresťania. Cirkev si vybrala tú najhoršiu možnosť, ako protestovať voči týmto myšlienkam. Pápež Inocent v roku 1204 založil inkvizíciu. Úlohou inkvizítorov bolo to, aby vyhľadávali ľudí, ktorí neveria správne a šíria bludy. Takýto ľudia mali byť väčšinou potrestaní svetskou vrchnosťou. Takáto predstava je veľmi zvrátená a je to niečo celkom opačné k tomu, o čom hovoril Ježiš Kristus. Najtvrdší trest v tom čase bol trest smrti upálením. Stredoveký človek veril, že Boh nenávidí ľudí, ktorí šíria herézy, bludy a falošné učenie. Hnevá sa kvôli tomu a ako trest sa šíria po svete rôzne choroby ako mor a cholera. Preto stredoveký človek vnímal, že bolo potrebné kacírov ničiť. Trest upálením nebol taký častý v stredoveku okrem Španielska. Oveľa horšie rozmery nabrala inkvizícia po roku 1600.

Modlitba Albinusa Flaccusa Alcuina: Všemohúci a milostivý Bože, Ty prameň všetkého dobrého, ktorý znáš myšlienky nášho srdca, vyznávame pred tebou, že sme zhrešili proti Tebe a robili sme, čo je v Tvojich očiach zlé. Prosíme ťa, očist nás od škvrn hriechov minulosti. Daj nám milosti, aby sme odložili všetko, čo nám je na škodu, aby sme tak, oslobodení z otroctva hriechu, niesli ovocie nápravy. Večné svetlo, zasvieť do našich srdc. Večná dobrota, oslobod' nás od zlého. Večná sila, buď nám oporou. Večná múdrosť, rozptýľ temnoty našej nevedomosti. Večné milosrdenstvo, zmiluj sa nad nami. Daj, aby sme ťa celým srdcom, celým umom a z celej sily ešte viacej hľadali a konečne v svojej nekonečnej milosti prived' nás do svojej svätej blízkosti. Posilni našu slabosť, aby sme v nasledovaní Tvojho požehnaného Syna dosiahli Tvoju milosť a vošli do zaslúbenej radosti. Amen

Svätý František z Assisi

Giovanni Bernardone (1181 / 1182 – 1226) bol synom obchodníka s látkami. Giovanniho volali Francesco – Francúzik. Ako kupec chodil do Francúzska a tam sa naučil po francúzsky. Bol známy tým, že vedel mnoho úbožných piesní. Bol až príliš spoločenský, často sa zabával a často tieto zábavy boli spojené s pitím alkoholu. Mládež mesta si ho zvolila za svojho kapitána. V čase keď žil, Talianske mestá bojovali a zápasili medzi sebou o väčší vplyv a moc. Keď bola vojna medzi Assisi a Perugiou, Giovanni sa do nej zapojil, ale bol zajatý a zranený. Chcel spoznať slávu a úspech, ale zažil hanbu a poníženie. Keď mal 24 rokov zatúlal sa do kostolíka zasvätenému sv. Damiánovi. Kostol bol vo veľmi zlom stave. Tu počul Boží hlas: „František, oprav môj chrám.“ Svätý František šiel a predal otcove látky a dal ich na opravu kostola. Keď otec prišiel domov zúrilo, chcel hneď vinníka obesiť. Keď zistil, že je to jeho syn, žiadal ho, aby mu všetko vrátil. Svätý František vyzliekol si všetky šaty a vrátil ich otcovi. Povedal, že jeho jediný Otec je v nebesiach. Odvtedy žil z toho, čo mu bolo darované. Zaľúbil sa do pani Chudoby, ktorej ostal verný celý svoj život. Raz v kostole zneli slová z Pisma: „Neberte si do opaskov ani zlata, ani striebra, ani medených peňazí, ani len kapsu na cestu, ani dve koše, ani obuv, ani palicu, veď robotník si zaslúži svoj pokrm.“ (Matúš 10:9 – 10) Začal sa týmito slovami doslova riadiť.

Otázky na zamyslenie: Vzdal- a by si sa aj ty majetku kvôli oprave kostola, alebo vybudovaniu kostola, ktorý by v podstate ani nebol tvoj?

Po kostolíku zasvätenom sv. Damiánovi začal opravovať ďalšie kostoly na okolí. Žil len z toho, čo mu ľudia dali. Spočiatku si z neho ľudia robili posmech, ale potom začali „Poverellovi“ pomáhať. Začali sa k nemu pridávať aj iní ľudia, ktorých svätý František inšpiroval k životu bez pýchy, chamtivosti a hrabivosti.

Otázka na zamyslenie: Čo si myslíš o slovách Pána Ježiša Krista: „Vezmite na seba moje jarmo a učte sa od mňa, lebo som krotký a pokorný v srdci, a nájdete si odpočinutie duše.“ (Matúš 11:29)?

Svätý František vytvoril nový cirkevný rád, ktorý nazývame Františkáni. Františkáni sa stali potulnými kazateľmi pokánia. Pred tým než tento rád bol prijatý, pápež mal sen, v ktorom videl človeka, ktorý začal podopierať padajúci chrám. Spoznal Františka v tomto mužovi zo sna a kostol, ktorý padal mu pripomenul cirkev.

V tom istom storočí vznikol cirkevný rád Dominikánov. Aj oni boli potulnými kazateľmi, dávali však väčší dôraz na lepšie vyučovanie, prehĺbenie znalosti o vierouke Cirkvi. Dominikáni považovali za dôležité žiť jednoduchý život, chceli nielen kázať, ale aj žiť život, ktorý by mohol byť príkladom pre druhých. To, čomu veril svätý František bolo pre niektorých ťažko realizovateľné. Problémy nastali vtedy, keď sa františkáni začali deliť na tých, ktorí hlásali extrémnu chudobu a tých, ktorí boli trochu povoľnejší. Išlo o bohatstvo, ktoré ľudia po vstupe k františkánom dali tomuto rádu. Cirkevný rád, ktorý hlásal chudobu, bol zrazu veľmi bohatý. Kde je však bohatstvo, tam je aj pokušenie... To veľmi jasne vedel aj svätý František. Každý z nás má svoj spôsob ako nasledovať Pána Ježiša Krista. Niekedy je ťažké žiť tento spôsob pre druhých ľudí. Rovnako to bolo ťažké aj pre niektorých ľudí nasledovať radikálny príklad svätého Františka z Assisi.

Svätý František hovoril: „Diabol a jeho družina sú smutní, ale my sa máme stále radovať v Pánu.“ Mnohých si podmanil svojou prostotou, úprimnosťou a radosťou. Zanechal nám aj tento príbeh o pravej a dokonalej radosi:

„Jedného dňa František zavola brata Lea a povedal: „Brat Leo, piš.“ A on odpovedal: „Som pripravený.“ „Piš,“ povedal, „o tom, čo je to pravá radosť. Keď príde posol a povie, že všetci parížski majstri vstúpili do Rádu, napíš, že to nie je pravá radosť. A že vstúpili taktiež všetci zaalpski preláti, arcibiskupi a biskupi; a taktiež francúzsky kráľ a anglický kráľ, napíš, že ani to nie je pravá radosť. Alebo to, že moji bratia išli k neveriacim a obrátili ich všetkých na vieru, či to, že mám takú milosť od Boha, že uzdravujem chorých a robím veľa zázrakov: hovorím ti, že v tom všetkom nie je pravá radosť. Ale čo je pravá radosť? Vraciam sa z Perugie, je hlboká noc, sychravý zimný čas a je taká zima, že cencúle zmrznutej vody sa mi vytvárajú na kraji habitu a bodajú ma do nôh a z týchto rán vyteká krv. A ja plný blata, mrazu a ľadu prichádzam ku dverám kláštora, a keď som dlho búchal a volal, príde brat a pýta sa: „Kto je to?“ Odpovedám: „Brat František“. A on hovorí: „Chod, to nie vhodná doba na cestovanie, nevstúpiš.“ A keď znova nalieham, odpovedá: „Chod, ty hlupák a prostučký, nehodiš sa k nám. Je nás tu toľko a takých, že teba

nepotrebujeme.“ A ja opäť stojím pri dverách a hovorím: „Pre lásku Božiu, prijmite ma na túto noc.“ A on odpovie: „Neurobím to. Choď ku križovníkom a tam popros.“ Hovorím ti, že ak aj potom budem trpezlivý a nerozzúrím sa, potom v tom je pravá radosť, naozajstná cnosť a spása duše.“

Otázka na zamyslenie: Si trpezlivý – á, alebo máš problémy s trpezlivosťou?

Svätý František mal úžasný vzťah ku zvieratám, často sa im prihovára. Raz dokonca kázal vtákom, rybám, alebo zlému psovi. Hovoril, že stvorenstvo zrkadlí dobrotu Stvoriteľa a učí nás mnohým cnostiam. Napríklad ovce nás učia pokore. Malý a nenápadný vtáčik - Pípiska chocholatá ho poučil tiež o pokore. Tento hnedý vták nemá pestrofarebné perie. Má perie vo farby hlíny a takú istú farbu habitu mali mať aj frantiskáni.

Otázky na zamyslenie: V čom ešte by sme si mali vziať príklad od zvierat? Aký máš vzťah k zvieratám?

Ku koncu života si svätý František začal často preväzovať ruky a nohy. Po jeho smrti zistili, že mal rany na miestach, kde mal Kristus rovnako prebodnuté ruky a nohy. Nespravil si tieto rany sám, jednoducho sa mu objavili na týchto miestach tela. Niečo podobné mal aj apoštol Pavol: „Lebo ja znaky Ježišove nosím na tele.“ Galatským 6:17

Spev brata Slnka od svätého Františka z Assisi (Úryvok)
(Tento spev má básnickú formu. Je to vlastne jedna z prvých básní v Taliančine.)

Buď pochválený, môj Pane,
so všetkým svojim tvorstvom,
najmä s pánom bratom Slnkom,
ktorý je dňom a skrže neho nám dávaš svetlo.
A on je krásny a žiari veľkým jasom;
o Tebe, Najvyšší, je nám znamením.

Buď pochválený, môj Pane, za sestru
Lunu a hviezdy; na nebi si ich utvoril jasné,
vzácné a krásne.

Buď pochválený, môj Pane, za sestru Vodu,
ktorá je veľmi užitočná, pokorná, vzácna a čistá.

Buď pochválený, môj Pane, za tých,
čo odpúšťajú pre Tvoju lásku
a znášajú slabosť a trápenie.

Blahoslavení tí, čo to pokojne znášajú,
lebo Ty, Najvyšší, ich budeš korunovať.

Buď pochválený, môj Pane, za sestru telesnú
Smrť, ktorej žiaden živý človek nemôže uniknúť.
Beda tým, čo zomierajú v smrteľných hriechoch;
blažení tí, ktorých nájde v Tvojej najsvätejšej vôli,
lebo druhá smrť im neublíži.

V tejto tajničke sú slová z tohto Spevu. Dokážeš ich všetky nájsť? (Ak ich máš trinásť, si veľmi šikovný – á)
Niektoré písmená sú spoločné. Slovo, ktoré nájdeš môžeš prečiarknuť. .

M	N	B	V	C	X	Y	A	S	D	F
Š	Á	Ť	S	O	B	A	L	S	H	J
Q	L	P	A	N	E	P	L	K	K	J
W	Á	U	U	I	O	P	J	Ā	H	H
E	S	M	M	O	T	A	R	B	J	G
R	K	O	M	O	S	P	L	K	K	F
T	U	V	M	O	L	T	E	V	S	D
Z	U	T	M	L	K	I	L	Ō	V	S
U	Í	S	O	T	A	N	O	I	U	A
I	Š	R	Ň	E	T	Z	L	Z	Z	Y
O	Š	O	D	U	T	R	E	S	L	X
P	Y	V	Ň	S	E	S	T	R	U	C
L	V	T	E	Q	Ť	W	E	D	N	V
J	J	T	R	R	A	A	O	E	U	B
H	A	T	M	E	E	V	E	A	A	N
G	N	S	Y	D	Z	E	I	V	H	M

Modlitba svätého Františka z Assisi

Pane Ježiši, urob ma tvorcom pokoja, aby som vnášal lásku, kde panuje nenávisť, odpustenie, kde sa množia urážky, jednotu, kde vládne nesvornosť. Daj, aby som prinášal pravdu tým, čo blúdžia, vieru tým, čo pochybujú, nádej tým, čo si zúfajú, svetlo tým, čo tápu vo tmách, radosť tým, čo smútiť. Daj, aby som sa snažil skôr potešovať iných, než aby mňa potešovali, skôr chápať iných, než aby mňa chápali, skôr milovať iných, než aby mňa milovali. Pretože len keď dávame - nadobúdame, len keď zabúdame na seba, nachádzame seba samých, len keď odpúšťame, dostáva sa nám odpustenia, len keď odumierame sebe, povstávame k večnému životu. Amen

Stredovek

Stredovek bol veľmi ťažkým obdobím pre obyčajného človeka. Bolo to obdobie mnohých lokálnych vojen, rozšírili sa mnohé choroby a epidémie. V októbri 1347 do Francúzska priniesli námorníci a kupci mor. Dostali ho od krýs, ktoré sa plavili na lodiach s námorníkmi. 88 percent Francúzov zomrelo. V tom čase denne v Paríži umieralo okolo 800 ľudí.

Feudálny páni sa nesprávali vždy spravodlivo k svojim poddaným. Život bol veľmi neistý. Veľa detí zomrelo veľmi skoro po narodení. Mnoho ľudí sa nedožilo dospelosti. Priemerný vek bol veľmi nízky. V tej beznádejnosti sa ľudia utiekali k myšlienke na večný život, kde niet súz, trápenia a bolesti. Každý chcel po smrti žiť vo večnej blaženosti, ale bola tu prekážka a tou prekážkou je hriech. Kto zhrešil a nezmieril sa Bohom, dostal sa na miesto, ktoré bolo oveľa horšie ako choroby, utrpenia a bolesti. Je to peklo. Cirkev upozorňovala na nebezpečenstvo najmä siedmich vážnych hriechov a volala ich smrteľnými hriechmi.

Nájdí v tejto tajničke sedem smrteľných hriechov.

q	W	Z	e	r	t	z	u
ú	P	h	á	o	s	o	i
ô	S	n	o	v	m	e	r
l	l	e	v	t	i	w	t
k	e	v	t	s	l	s	z
j	n	ý	s	m	s	q	ť
g	i	j	r	o	t	a	ž
f	v	h	e	k	v	s	š
d	o	g	ž	a	o	y	č
e	s	f	b	l	ch	c	x
w	ť	d	o	n	m	ý	c
q	a	s	k	l	b	v	p

Proti hriechom mal však každý veriaci človek posilu a útočisko. Týmto útočiskom boli sviatosti. Oni chránili človeka pred pádom a udržiavali ho na tej správnej ceste do neba. Sviatosti slúžia človeku, aby čím viac Pána Boha miloval. Ale ich používanie sa zmenilo. Sviatosti, ktoré sú dôkazy Božej lásky k nám, sa stali len nástrojom sebaistoty. Ich počet sa v Stredoveku ustálil na sedem. Nájdí ich v tejto tajničke!

q	E	w	e	r	t	Z	u	i	o	p	ú	ä	ô	c	c	c	b	n
a	l	p	o	s	v	Ä	t	n	á	v	y	s	v	i	a	c	k	a
a	N	e	s	d'	s	D	d	f	g	h	j	k	l	i	i	b	n	m
e	A	r	i	e	m	A	n	ž	e	l	s	t	v	o	v	b	n	m
q	V	i	u	v	a	A	a	e	w	e	r	t	z	u	i	o	p	l
i	O	ť	s	o	t	A	i	v	s	a	n	r	á	t	l	o	k	j
i	M	m	n	p	b	V	c	x	y	a	s	d	d	k	f	g	h	h
q	R	u	u	s	ä	Ô	ä	m	n	b	v	c	x	r	y	a	s	d
e	l	n	a	z	a	M	o	p	é	n	d	e	l	s	o	p	d	f
ý	B	ž	z	u	i	O	p	l	ô	l	k	j	h	t	f	d	d	f

Biblia hovorí o jednom hriechu, ktorý je veľmi vážny. Pomocou kódu rozlúšti, o ktorý hriech ide. A potom napíš prečo, je to taký závažný hriech.

a	b	c	d	e	f	g	h	i	j	k	l	M	n	o	p	q	R	s	t	u	v	w	x	y	z
a	b	c	d	e	f	g	h	i	j	k	l	m	n	o	p	q	r	s	t	u	v	w	x	y	z

v e t k o č o n i e j e z v i e r y , j e h r i e c h . r í m s k y m 14 : 23

Doplňovačka na zopakovanie:

1. Čo bolo protestom proti svetáctvu v cirkvi? ____ ní ž ____ t ____ o
2. Ktorý rád sa venoval meditatívnemu čítaniu Biblie a modlitbe a kultivácii pustých krajov?
Rád C ____ st ____ rc ____ án ____ v
3. Kto založil rád klaristiek? K ____ á ____ a z A ____ ____ i s i
4. Aký rád založil mních Dominik? ____ ____ m ____ n ____ ____ á ____ i
5. Čo bolo zverené tomuto rádu od roku 1232? ____ n k v ____ ____ ____ c i a

12. storočie bolo obdobím veľkého rozkvetu kláštorov. V tomto období rastie počet katedrálnych škôl. Pri veľkých sídlach biskupov musela byť škola. Rozkvet školstva sa datuje od doby Karola Veľkého. V týchto školách sa učila predovšetkým teológia. Teológovia sa pýtali, ako sa dostať k Bohu? Niektorí ľudia hľadali cestu k Bohu čítaním kníh, ktoré iní kresťania o Bohu napísali. Tomáš Akvinský napísal vzácne knihy o Pánu Bohu. 6.12.1273 Tomáš mal videnie, ktoré zažil na bohoslužbe. Bolo to ku koncu jeho života. Po tomto zážitku hovoril, že všetko, čo o Bohu napísal je

púha slama. Tomáš Akvinský patril medzi najväčších scholastikov. Môže sa zdať, že scholastikovia sa hádali o mnohých zbytočných veciach. Takou zbytočnou je otázka, koľko anjelov môže tancovať na hrote ihly. Ale mali aj iné otázky: Koľko dimenzií má priestor? Aké sú schopnosti človeka? Môžeme skutočne poznať tento svet a neklamú nás naše oči? Čo je dôležitejšie, čo sa týka človeka? Je dôležitý jeden človek s vlastnou osobnosťou (Nominalisti), alebo je dôležitejšie, aké vlastnosti by každý mal mať? (Realisti)

Otázka: Na ktorú stranu by si priklonil ty? Priklonil by si sa na stranu realistov, alebo nominalistov? Je ti bližší dôraz na osobnosť, alebo na spoločenstvo?

Výsledkom dobrého školstva bol aj veľký počet dobrých spisovateľov. Medzi nich patril Dante Alighieri. Napísal dielo: Božská komédia. Komédia znamená, že je to niečo veľmi veselé. Tento názov je preto taký, lebo príbeh v tomto diele dobre končí, ale nie je to až také veselé. Toto dielo začína opisom pekla. Zaujímavý je nápis, ktorý dal Dante nad dvere pekla: „Zanechajte nádej.“ Nemať nádej, znamená nemať Boha. To je stav tých, ktorí sa Pána Boha vzdali. Dante aj opisuje ich zlé skutky, ktoré robili, kým žili.

Potom bolo druhá možnosť, ako sa dostať k Bohu. Nie cez uvažovanie, ale cez modlitbu, rozjímanie a mystické zážitky sa dá poznať Boh. Takéto modlitby musia byť spojené s láskou. Touto cestou šiel Tomáš Kempenský. V jeho diele je mnoho krásnych myšlienok:

Skutok bez lásky nič neosoží.

Ale čokoľvek konáme z lásky, hoci aké malé alebo nepatrné by to bolo, prináša to hojné ovocie.

Boh viac hľadá na to, kto s akým úmyslom niečo robí, než na dielo, ktoré koná.

Mnoho robí, kto mnoho miluje. Dobro robí, kto viac slúži celku ako vlastnej vôli.

Kto má pravú a dokonalú lásku, v ničom nehľadá seba, ale chce, aby sa všetko dialo len na slávu Božiu.

A nikomu nezávidí, lebo nijaké vlastné radosti nemiluje.

A ani sa nechce radovať sám v sebe, ale nadovšetko túži po blaženosti v Bohu.

Kto má len iskričku pravej lásky, iste pocíti, že všetko pozemské je číra márnosť.

Mohli by sme mať mnoho pokoja, keby sme sa nezapodievali rečami a skutkami iných, po ktorých nás nič.

Ako môže mať trvalý pokoj človek, ktorý sa mieša do cudzích starostí, hľadá vonkajšie rozptýlenie, ale málo alebo zriedkakedy sa vnútorne sústreďuje?

Nič si nenamýšľať a o druhých vždy dobre zmýšľať a vysoko si ich vážiť, je veľká múdrosť a dokonalosť.

Dobrý a nábožný človek usporiada každé svoje dielo najprv vo svojom vnútri a len potom ho uskutočňuje.

Je veľká múdrosť neprenáhliť sa v skutkoch a nestáť zaťato na vlastnej mienke.

Ak chceš mať z čítania Písma Svätého osoh, čítaj pokorne, úprimne a s vierou a nikdy nechci mať povest' učenca.

Doplň hrubo vytlačené slová do tajničky. Názov knihy, ktorú napísal Kempenský, je už vytlačený v tajničke.

1.					I				
2.					M				
3.					I				
4.					T				
5.					A				
6.					T				
7.					I				
8.					O				
9.					CH				
10.					R				
11.					I				
12.					S				
13.					T				
14.					I				

Modlitba Bernarda z Clairvaux: Milý Otče, chcem si pred tebou otvoriť srdce a vyznať, ako ťažko som hrešil. Nie je hriech, ktorým by som nebol poškvrnený. Ty, Pane, však hovoríš, že nechceš smrť hriešnika, ale chceš, aby sa kajal, napravil a žil. Ty hovoríš, že nijaká obeť sa Ti nepáči viacej ako skrúsené srdce. Prijmi teda, Pane, moje úbohé, skormútené a skrúsené srdce: zmiluj sa nado mnou, úbohým hriešnikom pre svojho milovaného Syna a uvrhni všetky moje previnenia do hĺbky morskej. Udeľ mi aj milosti vždy sa vyvarovať hriechu a žiť podľa Tvojej svätej vôle. Amen

Apoštol Pavol napísal: „Bedlite teda o seba a o celé stádo, v ktorom vás Duch Svätý ustanovil za biskupov, aby ste pásli cirkev Božiu, ktorú si vydobyl svojou krvou.“ (Skutky 20:28) Pán Boh ustanovil ľudí, aby boli vedúcimi v cirkvi. Je veľmi dôležité, aby boli v cirkvi ľudia, ktorý napomínajú, vedú, vyučujú a chránia čistotu kresťanského učenia. Byť v takomto úrade znamená zodpovednosť, ale prináša to aj moc a moc môže byť zneužitá pre sebecké ciele.

Dôležitým úradom v cirkvi bol úrad Rímskeho biskupa – pápeža. Tento úrad bol neužívaný. Ján XII. má povest najnemorálnejšieho pápeža (955- 964). Sám pápež Lev III. , ktorý korunoval Karola Veľkého, bol obviňovaný z mnohých podvodov. Lev III nemal žiadnu vojenskú moc, aby porazil talianskych princov, ktorí ho vojensky ohrozovali a chceli ho aj zbaviť pápežstva kvôli mnohým zlyháním. Normálne by sa pápež odvolal k cisárovi, ale na západe už cisár nebol a na východe vládla cisárovná. K tej by sa pápež kvôli tomu, že bola žena nikdy neodvolal. Preto ponúkol takúto možnosť Karolovi - Franskému panovníkmi. 23. decembra 799/ 800 položil Lev III na hlavu Karola Veľkého cisársku korunu. Mohlo by sa zdať, že Karol Veľký bol rád, že pápež požehnal jeho vládu a vyhlásil ho za Bohom korunovaného cisára. Ale Karol Veľký vôbec nebol rád s takýmto priebehom. Povedal, že keby vedel, čo bude pápež robiť, do kostola by nešiel. Táto korunovácia znamenala, že pápež, ktorý dal na hlavu cisára korunu, je nadriadený cisárovi.

Keď si cisár Konštantín vybudoval náhrobok umiestnil naň dvanástich apoštolov a pridal tam sochu seba ako trinásty apoštol s nápisom „apoštolom rovný“. Cisár Konštantín sa cítil byť rovnako zodpovedný za pravovernosť učenia cirkvi ako apoštolovia. Takto to vnímali na východe. V západnej cirkvi jediným skutočne zodpovedným človekom a učenie nebol cisár, ale pápež.

Moc pápeža kolidovala s mocou svetských panovníkov. Kto má väčšiu moc? Je to cisár, ktorý sa stará o časné veci? Alebo je to pápež, ktorý má na starosti večné veci? Pápež si myslel, že on je nadradený aj nad svetskými panovníkmi. Túto moc sa snažil aj presadiť. Bolo to v poriadku, ak pápež a cirkev využívali svoju moc na obhajobu slabých a bezbranných. V cirkvi mnohokrát počas stredoveku bezbranní našli útočisko voči útlaku a nespravodlivosti feudálnych pánov.

Feudáli si mnohokrát robili čo chceli aj so svojimi manželkami. Niektorí by svoje manželky prepustili a vyhli preč, aby sa mohli oženiť s inou ženou. Ale manželstvo bolo posvätné a rozviesť sa nebolo možné. Jediný, kto mal to právo bol pápež a nebolo to vždy možné ani vtedy, keď sa to týkalo kráľov. Nad tým, kto zahnal svoju manželku preč od seba, bol vyneseny interdikt. Cirkev takémuto človeku neprislúžila Večeru Pánovu. Tento zákaz sa volal interdikt. V prípade panovníkova sa to týkalo územia, kde vládol. Keď takýto panovník cestoval, interdikt „cestoval s ním“. Keď bol interdikt nad panovníkom nemohli kňazi nikoho krstiť, prisluhovať Večeru Pánovu a ani nikoho pochovávať. Bol to nesmierny trest. O to bolo väčšia radosť, keď interdikt bolo odvolaný. Keď francúzsky kráľ Filip prijal spať svoju manželku Dánsku princeznú Ingeborg, pápež odvolal interdikt uvalený na Francúzsko. Vo Francúzsku nastalo taká zábava, že pri jednej obrovskej oslave, kde bolo veľmi veľa ľudí, bolo 300 ľudí ušliapaných v dave.

Často cirkev a svetská moc sa sporili o biskupov. Božie slovo hovorí: „Biskup totiž ako šafár Boží musí byť bez úhony, nie samofúby, ani hnevľivý, ani pijan, ani bitkár, ani nečistého zisku žiadostivý, ale pohostinný, milovník dobra, mierny, spravodlivý, pobožný, zdržanlivý, musí sa pridržať pravého slova podľa učenia, aby bol schopný aj napomínať podľa zdravého učenia a podvracať tých, ktorí odporujú.“ (Títovi 1:7 – 9)

Božie slovo je meradlo pre život každého človeka. Od tohto meradla niektorí pápeži a biskupi boli vzdialení, alebo vyslovene žili proti tomu, čo je v Božom slove. Ale nie všetci, mnohí udržiavali a dávali svojim pekným životom stále pápežstvu morálny credit.

Oblasť, kde zápasili cisár a pápež o moc, bol úrad biskupa. V stredoveku biskupi spravovali určité územie a preto boli podriadený panovníkovi. Panovníci určovali, kto bude panovať nad týmto územím. Panovníci dali úrad biskupa, tomu kto im vyhovoval. Či tento človek bol úprimne veriaci človek a mal vynikajúce morálne vlastnosti, to nebola vždy najdôležitejšia otázka. Ľudom túžiacom po tom, aby cirkev bola skutočne Božím chrámom, tento stav nevyhovoval. Chceli zmeniť tento stav. Kvôli tomu nastal zápas nazývaný boj o investitúru. Investitúra doslova znamená oblečenie

do šiat – teda oblečenie do úradu, alebo ustanovenie do úradu. Pápež Gregor VII. bol človekom, ktorému takýto stav nevyhovoval. Ale nemecký kráľ Henrich IV. bol samozrejme proti akýmkoľvek zmenám, ktoré by obmedzili jeho moc. Nechcel stratiť kontrolu na biskupmi a tým aj nad mocou, ktorú biskupi mali. Súčasník Gregora VII. kardinál Peter Damian nazýval Gregora VII. svätým satanom. Záujem bol dobrý, ale spôsob, ako Chcel Gregor VII. svoje plány presadiť nebol až tak čistý. Každopádne raz, keď Gregor VII. zasadal s kardinálmi v rímskom paláci, prišlo posolstvo od nemeckého cisára. V liste, ktorý priniesli bolo napísané toto: „Ja, Henrich, z Božej vôle kráľ, hovorím ti spolu so všetkými svojimi biskupmi: „Zostúp dolu, zostúp – ty, ktorý si určený k večnému zatrateniu!“

Hneď nasledujúci deň pápež vyhlásil nad sebaedomým cisárom ťažkú kľatbu, všetkých jeho poddaných zbavil sľubov vernosti a zakázal, aby ho ktokoľvek uznával za svojho panovníka. Odvtedy ho nemusel nikto poslúchať. Niektorým princom sa to veľmi zapáčilo. Kráľovi hrozilo, že stratí moc. Preto sa rozhodol poprosiť pápeža o odpustenie. Tri ho nechal pápež čakať v zime v januári 1077 pred bránami hradu v Cannosee. Po troch dňoch ho znovu prijal do cirkvi. Ale keď bol kráľ prijatý do cirkvi, už ho museli všetci poslúchať. Tí, ktorí sa mu vzopreli pred tým, boli porazení. Potom sa vysporiadal aj s pápežom. Poslal ho do vyhnanstva a bol dosadený nový pápež. Vo vyhnanstve Gregor VII. povedal: „Miloval som spravodlivosť a nenávidel nepravosť, preto zomriem vo vyhnanstve.“ Henrich zvíťazil, ale nakoniec povstal proti nemu vlastný syn, ktorý ho zosadil trónu....

Kompromisná dohoda o uvádzaní biskupov do úradu bola uzavretá Wormským konkordátom v roku 1122.

Moc pápeža chcel kontrolovať aj francúzsky kráľ. Aby mal pápeža pod kontrolou, zobral ho na francúzske územie. Toto obdobie trvalo od 1305 – 1377. Medzitým bol zvolený iný pápež, ktorý tvrdil, že jediný správny pápež je ten, ktorý je v Ríme. Keďže zrazu cirkev mala dvoch predstavených. Nastal chaos v tom, koho poslúchať. Toto obdobie sa nazýva Babylonské zajatie cirkvi. Potom nastalo zrazu obdobie, že cirkev mala troch pápežov. Tento stav sa v podstate rovnal bezvládiu. Vyriešil to až Kostnický koncil (1414 – 1418). Ten odvolal všetkých troch pápežov a zvolil v roku 1417 nového pápeža.

Otázky na zamyslenie:

Čo by si urobil, keby si „bol v koži“ pápeža a zistíš, že je zvolený ďalší pápež?

Prečo sa v názve „Babylonské zajatie“ cirkvi použilo slovo „Babylon“?

Aké vlastnosti by mal mať dobrý nadriadený?

Otázky na zopakovanie:

Čo je investitúra?

Čo je interdikt?

Čo si myslíš, medzi kým bola uzatvorená dohoda nazývaná Wormský konkordát?

Modlitba pripisovaná svätej Brigite:

Buď zvelebený, môj Pane, Ježiši Kriste, za to, že si svojou predrahou krvou a presväťou smrťou vykúpil duše a že si ich milosrdne z vyhnanstva priviedol do večného života. Buď zvelebený, môj Pane, Ježiši Kriste, za to, že si predpovedal svoju smrť a pri Poslednej večeri obdivuhodne premenil hmotný chlieb na svoje drahocenné Telo. Aj za to, že si ho s láskou podal apoštolom na pamiatku svojho záslužného umučenia a svojimi vzácnymi svätými rukami si im umyl nohy, čím si najpokornejšie ukázal svoju veľkú poníženosť. Buď uctený, môj Pane, Ježišu Kriste, za to, že si z úzkosti pred umúčením a smrťou potil Krv zo svojho nevinného Tela, a predsa si dokonal naše vykúpenie, ako si sa ho rozhodol uskutočniť, a tak si najjasnejšie ukázal svoju lásku voči ľudskému pokoleniu. Amen

Stredoveké umenie

Keď vstúpime do gotickej katedrály, tak v údive si povieme: „Ako toto mohli postaviť??!“ Pri tom kedysi označenie gotické bolo vnímané skôr hanlivo. Ale dnes žasneme nad týmto umením. Mnohokrát sa ľudia mylia v úsudku. Určite sa pomýlili tí, ktorí takto označili stredoveké katedrály v Nemecku a vo Francúzsku. Obdivujeme farebné sklá, ktoré zažiaria mnohými farbami, keď ich presvieti slnko. Stredoveký umelci a architekti sa snažili mať čo najviac svetla v katedrále. Určite niektoré obdobie v histórii ľudstva bolo ťažké a môžeme ho označiť ako temné. Ale nezdá sa ti divné, že niektorí historici označujú celý stredovek ako temné obdobie?

Stredoveký človek sa stretol s umením už, keď vchádzal do kostola. Vchod do kostola bol plný ozdob a reliéfov. Bol tam znázornený Kristus, ktorý sedel na tróne a súdil. Na bronzových dverách boli príbehy formou komiksu. Tieto príbehy z Biblie vystríhali pred klamstvom, krádežou alebo vraždou. Ľudia, ktorí spáchali tie veci boli odsúdený Pánom Bohom. Všetko toto napomínalo každého, kto vstúpil do katedrály: „Daj si pozor, ako žiješ! Ak sa nezačneš robiť pokánie a nezmeníš svoj život, budeš odsúdený do pekla.“

Na dverách do katedrály sv. Víta v Prahe je znázornený život biskupa formou komixu. Samozrejme bez bubliniek, kde by boli slová hlavných postáv. Šesť obrázkov znázorňuje dôležité obdobia jeho života. Teraz môžeš spraviť komix z príbehu Tomáša Becketa. Skús jeho príbeh znázorniť v 6 obrázkoch.

Príbeh Tomáša Becketa:

Anglický kráľ Henrich mal oddaného kancelára Tomáša Becketa. Tento mladý muž sa vyznal v teológii aj v práve. Vedel kráľa pobaviť a rozptýliť. Záujmy štátu hájil všade. Kráľ sa rozhodol, že zo svojho kancelára Tomáš urobí arcibiskupom celého Anglicka. Konečne bude mať na tomto dôležitom mieste svojho verného. Tomáš Becket nebol nadšený týmto nápadom. Povedal kráľovi: „ Ved' ty, môj pane, budeš dozaista žiadať viac, než ti budem ochotný ako arcibiskup dať.“ Henrich iba zasmial. Stalo sa podľa kráľovej vôle a nový arcibiskup Tomáš sa zakrátko ujal svojho úradu. Becket sa stal canterburským arcibiskupom v máji 1162. Razom sa zmenil. Zatiaľ čo predtým mal záľubu v nákladných odevoch podľa poslednej francúzskej módy, teraz si obliekal iba čierny mníšsky odev. Neusporiadal bujaré hostiny, ale sám držal tvrdé pôsty.

Tomáš zastával dva najvyššie úrady v Anglicku. Bol kancelár a arcibiskup. Je ťažké rovnako zastávať obidve funkcie. Tomáš Becket stál pred voľbou. Rozhodol sa, že bude nielen väčší, ale celkom biskupom. Na konci roka 1162 odovzdal odznaky kancelárskej hodnosti kráľovi, aby sa mohol úplne venovať cirkevným povinnostiam, štúdiu teológie a charitatívnej činnosti.

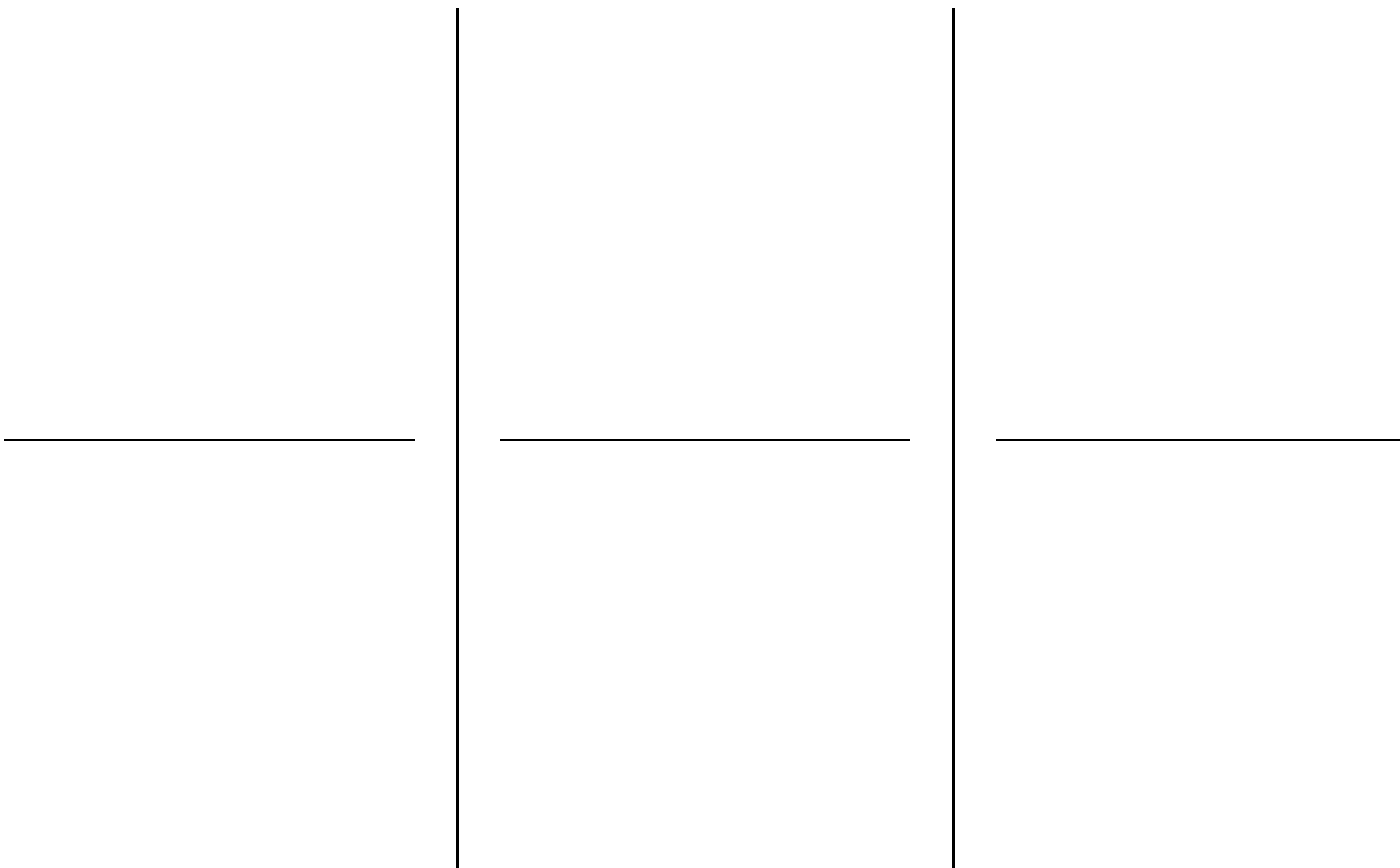
Jeho predpoveď, prenesená napoly žartom, napoly vážne, sa začala naplňovať. Kráľ pokladal za samozrejmé, že bude naďalej zasahovať do cirkevných záležitostí. Nevedel pochopiť, ako je možné, že sa Tomáš postavil tak ostro proti jeho vôli. Z priateľov sa stali protivníci. Kráľ dal Tomáša zavolať na súd, ktorý ho mal prehlásiť za zradcu. Štíhly arcibiskup vošiel do súdnej siene s hrdo zdvihnutou hlavou a krížom vo vysoko vztýčenej pravici. Na sudcu to pôsobilo. Tomáš nebol hneď odsúdený a mal čas utiecť do Francúzska. Za pomoci francúzskeho kráľa sa pápež pokúšal anglického panovníka a jeho arcibiskupa zmieriť. Ale obaja mali príliš tvrdú hlavu. Po dlhej dobe sa stretli. Znili zdvorilé a vlúdne slová, ktorými hovoria politici a diplomati, ale chlad a podozrievavosť nedokázali zastrieť. Tomáš síce sľúbil, že sporné otázky ponechá naďalej na rozhodnutí kráľovi, ale jasným hlasom dodal: "Okrem cti Božej!" V tu chvíľu Henrich pochopil, že sa arcibiskup v najmenšom nezmenil. Napriek tomu mu dovolil vrátiť sa do Anglicka. Napätie nepoľavilo.

Cez vianočné sviatky, na Štefana mučenika bola katedrála v Canterbury preplnená. Ľudia prišli zo všetkých strán. Keď arcibiskup dokončil kázanie, povedal nahlas mená štyroch šľachticov, ktorí sa neprávom zmocnili cirkevného majetku a vyhlásil nad nimi kľiatbu. Pri každom mene mních pri oltári zlomil horiacu sviečku a hodil ju o zem. Kráľ sa o tomto arcibiskupovom zásahu dozvedel, keď sedel u bohato prestretého stolu uprostred svojich barónov. Prudko buchol pästou do stola. "Akých to mám služobníkov, keď sa medzi nimi nenájde ani jeden, aby ma zbavil toho kňazúra!", zúrili panovník. V tú chvíľu niektorí rytieri potichu odišli. Keď kráľ vytriezvel, zdesil sa. Predstavil si tých zurvalcov, čo idú spraviť. Vyslal rýchlych poslov, aby ich zadržali. Ale bolo už neskoro. S nenávisťou je to ako s lavínou: uvedie ju do pohybu jeden hodený kameň, ktorý sa guľa do údolia. Lavínu nenávisti vyvolala jedna veta. Mnisi chceli chrániť arcibiskupa, chceli zamknúť ťažkú bronzovú bránu katedrály, ale arcibiskup nedovolil. Dom Pána musí zostať otvorený pre každého. Tomáš kľáčať pri oltári a modliť sa v tejto situácii. Keď rytieri prišli, ani nepovedali, prečo prišli. Rýchlo vykonali to, o čom si mysleli, že sa bude páčiť kráľovi. Keď sa hnev nekrotí, má to dôsledky, ktoré niekedy už nevieme napraviť.

Po slávnom pohrebe kráľ slávnostne odprisahal, že o vražde, ktorú mnohí pripisovali na jeho vrub, nemal ani tušenia. Aby podozrenie vyvrátil, vykonal do Canterbury púť. Bosí ako kajúcnik dlho kľáčať pred hrobom niekdajšieho

priateľa. Pred oltárom, kde Tomáš ukončil svoj život, strávil celú noc v modlitbách. Za svitania vošli do chrámu mnísi. V rukách mali biče. Kráľ si zvliekol plášť a košeľu a prijal švihanie biča ako časť svojho pokánia. Vedel však, že to život milovanému Tomášovi nevráti...

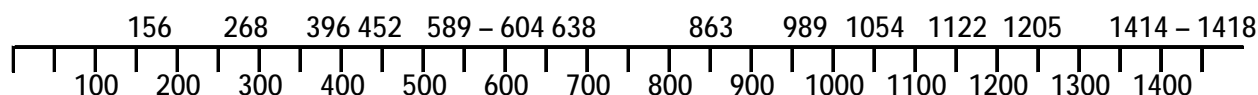
No telo arcibiskupa nenechali na pokoji ani po smrti. Takmer 400 rokov po jeho zabití kráľ Henrich VIII. dal rozbiť jeho hrob a jeho telesné pozostatky rozprášiť. Stalo sa tak roku 1538.

Časová os: Nad časovou osou, podelenou na storočia, sú znázornené roky. Spoj čiarami roky s udalosťami!

Príchod Cyrila a Metoda na Veľkú Moravu; Krst Vladimíra I.; Pontifikát Gregora Veľkého; Poprava Sv. Valentína;

Muslimovia dobyli prvýkrát Jeruzalem; Rozdelenie cirkvi na východnú a západnú

Huni napadli Taliansko; Začiatok Montanistického hnutia; Úmrtie Sv. Martina; Wormský konkordát; Kostnický koncil,

Svätý František začal opravovať kostol Sv. Damiána

Modlitba - Žalm 17: Čuj, Hospodine, spravodlivú vec! Pozoruj môj nárek! Naslúchaj mojej modlitbe z úst, ktoré neklamú! Od Teba nech vyjde súd o mne, nech Tvoje oči vidia, čo je správne. Po Tvojich cestách pevne kráčam; a neklátia sa moje kroky. K Tebe volám, lebo ma vypočuješ, Bože; ó, nakloň ku mne svoje ucho, počuj moju reč! Chráň ma ako zrenicu oka! Ukry ma v tóni svojich krídel pred bezbožníkmi, čo pášu na mne násilie, pred mojimi nepriateľmi, čo ma dychtivo obkľučujú! Podobajú sa levovi, čo by chcel trhať; levíčaťu, čo sedí v úkrytoch. Ja ospravedlnený uzriem Tvoju tvár, keď sa prebudím, nasýtím sa Tvojím obrazom. Haleluja! Amen

Predreformácia

V 1360 Francesco Petrarca (renesačný básnik) napísal článok Avignonský Babylon: „Poznaj, ako vlastne vypadáš: žena odetá purpurom a šarlátom, ozdobená zlatom, drahým kamením a perlami, majúca zlatý kalich vo svojej ruke, plný ohavnosti a nemravnosti. Poznávaš sa, Babylon? Nedaj sa pomýliť tým, že na čele starého Babylona bolo napísané: "Veľký Babylon", ty však si Babylon malý. Malý rozlohou svojich hradieb, ale nerestami, ctižiadostami, bezmernou žiadostivosťou a nahromadením všetkého zla veru nemalý, ale veľký, ba nesmierny.“

1. Otázka na zamyslenie: O kom Petrarca hovorí v tomto texte?

Kristus nemal kde hlavu skloniť. Niektorí cirkevní predstavitelia mali letné a zimné sídla. Kristus mal len jeden odev, o ktorý prišiel pri ukrižovaní. Niektorí cirkevní predstavitelia mali zlatom vyšivané rúcha. Jeden pápež v stredoveku použil 67 percent svojich prostriedkov na vojenské ciele. Niektorí pápeži však boli vzorom v pobožnosti tak, ako veľké množstvo kresťanov, ktorí žili v období stredoveku. Títo kresťania túžili po tom, aby sa cirkev očistila. Veľké množstvo ľudí chcelo ísť do kláštorov a ak sa to nedalo, tak aspoň žili blízko kláštora, aby mohli častejšie chodiť do kostola a častejšie oslavovať Pána Boha s mníchmi.

Cluny sa stali centrom, odkiaľ sa šírila reforma cirkvi. V roku 909 Wiliam z Aquitánie na dohovor mnícha Berna sa rozhodol založiť kláštor, do ktorého sa by sa on nestaral. Bolo to veľmi výnimočné na tú dobu. Šľachtici sa vtedy zaoberali záležitosťami kláštora, pretože mali z toho finančný prospech. Bernard z Clairvaux bol odchovanec takého typu kláštora, ako vznikol v Cluny. Bernard z Clairvaux často zdôrazňoval Kristovu lásku k ľuďom. Kristus bol od tej doby častejšie znázornený ako dieťa, alebo ako trpí na kríži kvôli nám. Zbožnosť mníchov z kláštorov podobných v Cluny nadchla celý vtedajší svet.

2. Otázka na zamyslenie: Ktorí ľudia teba inšpirujú viac sa modliť, čítať Božie slovo a viac chodiť do spoločenstva veriacich ľudí?

Nie všetci však mali možnosť hlásať reformu v rámci cirkvi. V roku 1173 Peter Waldenský všetko predal a venoval to na preklad Biblie do Francúzštiny. Od pápeža získal povolenia, aby mohol kázať. Toto povolenie získal, ale musel s jeho kázaním a kázaním jeho prívržencom súhlasiť aj miestny biskup. O tri roky na to kázal Peter z Waldu bez súhlasu biskupa. On a jeho prívrženci boli vyhnaný z Lyonu a začali byť prenasledovaný.

Skús, rozlúštiť tento text. Nachádza sa v ňom citát z Viklifovej knihy O pravde Písma svätého (1378).

E	N	I	P	Š	A	Z	E	N	M	O	L
N	E	Ž	O	T	E	R	P	A	I	Š	D
Ý	J	T	I	Č	I	N	Z	E	N	J	A
M	E	E	J	E	L	A	V	R	A	E	K
C	B	Ľ	Š	P	V	E	J	T	Á	N	R
I	L	N	I	Í	R	P	A	Ž	N	S	Z
T	E	Á	A	S	A	V	D	I	Č	A	A
Á	S	A	P	M	E	T	O	T	E	J	A
T	K	C	R	E	T	O	Ž	E	V	E	L
J	O	E	L	Á	K	N	I	H	A	J	T
W	M	V	E	Č	N	É	H	O	S	V	E

Písmena sa prehádzali. Daj ich do správneho poradia a dostaneš ďalší Husov výrok:

Z	Í	P	R	A	V	V	A	D	Í	Z	Ť	A
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Ján Viklef (Viklif) je nazývaný zornička reformácie. Narodil sa v roku 1330 v Anglicku. Bol veľmi vzdelaný, neskôr sa stal profesorom a teológom na Oxforde. Viklef kritizoval žobravých mníchov, ktorí nežili z práce, ale živili

sa žobraním. Týmto v podstate ich príklad nabádal k lenivosti a ľahostajnosti. V tejto kritike bol podporovaný kráľom a niektorými šľachticmi. Viklef tiež chcel, aby Slovo Božie bolo preložené do jazyka každého národa v hovorovej reči. Podporoval laických kazateľov. Viklef tvrdil o Večeri Pánovej, že tak ako je duša prítomná v tele, tak je telo Kristovo prítomné v chlebe Večere Pánovej. Viklef tiež zdôrazňoval, že Hlavou cirkvi je Kristus a nie pápež.

3. Otázka na zamyslenie: Čo by si ty zreformoval – a na našej Evanjelickej cirkvi a.v. na Slovensku dnes?

Medzi najdôležitejších reformátorov cirkvi patrí Ján Hus. Pre narodenie Jána Husa sa uvádzajú rôzne dátumy. Jeden hovorí, že to bolo v roku 1369 a druhý v roku 1372. Určite vieme, že to bolo v Husinci. V Prahe bohatý obchodník spolu s Hanušom z Milheimu postavali v roku 1391 budovu, kde sa zvestovalo Slovo božie. Bola to jednoduchá budova, kde neboli ani lavice, aby sa tu zmestilo, čo najviac ľudí. Budovu nazvali dom Chleba, lebo tu sa mali Kristovi verní sýtiť kázaním Božieho slova. Zmestilo sa tu až 3000 ľudí. Ján Hus v nej kázal každý deň, keď boli sviatky aj trikrát za deň.

4. Otázka na zamyslenie: Pamätáš si niečo z kázne, ktorú si počul- a? Napíš, čo ťa zaujalo.

Hus kázal aj o lakomých boháčoch a kňazoch, ktorí sa vyhýbajú svojim povinnostiam. V roku 1412 pápež Ján XXIII vyhlásil krížovú výpravu proti neapolskému kráľovi a sľuboval úplné odpustenie hriechov všetkým, kto ho podporí. Minulosť Jána XXIII bola veľmi temná. Hovorilo sa o ňom ako o bývalom pirátovi. Svojich predchodcov dal otráviť. Hus bol rozhorčený, že pápež využíva duchovných prostriedkov na podporu vlastných cieľov. Netrvalo dlho a pápež uvalil na Husa kliatbu. Našiel útočisko na Kozom Hrádku blízko Tábora. Keď nemohol kázať v Prahe, kázal pod holým nebom. V roku 1414 sa v Kostnici zišiel koncil. Na koncil pozval cisár Žigmund Luxemburský i Husa, ktorému sľúbil ochranný glejt (listinu) na cestu tam i späť, bez ohľadu na výsledok jeho sporu. Ani nie mesiac po príchode bol Hus zajatý a hodili ho do studeného žalára. Kým bol v žalári trpel mnohými chorobami a vypadali mu takmer všetky zuby. Keď cisár prišiel do Kostnice, bol nahnevaný, že Hus je vo väzení, ale konciloví otcovia ho presvedčili, že žiadny sľub daný nepriateľovi cirkvi netreba dodržať. 6.6.1415 bol Hus upálený. Dátum nebol vybraný náhodne. Číslo šesť je symbolické číslo a pripomína nedokonalosť a zlo. V ten deň niektorí kardináli namaľovali čertov a démonov na čiapku a nasadli ju Husovi na hlavu. Keď Hus zomieral, takto sa modlili: „Pane, zmiluj sa nad mojimi nepriateľmi.“

Po týchto udalostiach niektorí českí a moravskí páni sľúbili, že sa budú držať Božieho slova. Symbol kalicha sa stal symbolom poslušnosti voči Písmu a Pánovi Ježišovi Kristovi, ktorý povedal: „Pite všetci z neho (z kalicha)!“ (Matúš 26:27) V roku 1420 pápež vyhlásil proti Čechom krížovú výpravu. Od roku 1215 z kalicha pri Večeri Pánovej mali piť jedine kňazi. Bolo to preto, aby nedošlo znesväteniu krvi Kristovej pri Večeri Pánovej. Hus a mnohí iní reformátori boli proti tomu. Hus bol tiež proti poverám. V stredoveku bola povera, že chlieb z Večere Pánovej je liek na takmer všetky choroby u ľudí aj u zvierat.

Spoj s čiarami:

A. Francesco Petrarca	1. Hovoril o Kristovej láske voči ľuďom.
B. Ján Viklif	2. Predal všetok svoj majetok.
C. Peter Waldenský	3. Kritizoval lenivých mníchov.
D. Hanuš z Milheimu	4. Bol proti nerestiam a ťižiadostivosti.
E. Žigmund Luxemburský	5. Rád počúval kázanie Slova Božieho.
F. Bernard z Clairvaux	6. Nedokázal dodržať sľub.

Modlitba Jána Husa: Milostivý Ježiši Kriste, priťahuj nás slabých k sebe, lebo ťa nemôžeme nasledovať, ak nás nepriťahuješ Ty. Daj udatnú myseľ, aby bola hotová, a ak bude telo slabé, svojou milosťou predchádza, sprevádzaj nás. Lebo bez Teba nemôžeme urobiť nič. Daj hotového ducha, nebojazlivé srdce, pravú vieru, pevnú nádej a dokonalú lásku, aby sme pre Teba svoj život nastavili v plnej trpezlivosti a s radosťou. Amen

Kresťanský humanizmus a Ulrich Zwingli

V roku 1517 bola vydaná dráma *Július vyhnaný z neba*, ktorá humorným spôsobom opisuje, ako zomrelý pápež Július II. sa chce dostať do neba. Dielo bolo vydané ako anonym. Všetci vedeli, že autorom je slávny učenec Desiderius Erasmus – Erasmus (Erazmus) Rotterdamský. Keď dielo sa dielo rozšírilo, vtedy Erasmus poprel jeho autorstvo. Nikto dovtedy nepoužil humor a satiru na kritizovanie pápežského zneužívania moci tak, ako sa to stalo v tomto diele.

Úryvok z diela *Július vyhnaný z neba*, vyberte postavy: Július – pápež, Júliou radca, Svätý Peter

Július: „Čo sa tu do čerta deje? Ako by niekto vymenil zámok, alebo niekto sa v tom babral.“

Júliou radca: „Radšej si sa mal pozrieť, či si si zobral dobrý kľúč. Tento zámok sa neotvára tým istým kľúčom ako tvoje pokladnice.“

Július: „Už toho mám dosť! Zabúcham na dvere!“

Svätý Peter: „Ešteže máme diamantovú bránu. Inak by nám to tento ničomník, nech už je to ktokoľvek, úplne rozmlátil. To určite dorazil nejaký tyran, vagabund, alebo dokonca asi nejaký plieniteľ miest. Aký zápach tu zrazu cítiť! Kto si?“

Július: „Čo si úplne slepý? Nič nevidíš a vôbec ti nedošlo, kto tu stojí?! Nevidíš tento zlatý kľúč, môj erb vyšitý na tomto rúcho, nevidíš túto tiáru – trojitú korunu a toto rúcho? Ešte stále nič???“

Svätý Peter: „Tento kľúč mi je povedomý, ale predsa je úplne iný, ako mi dal môj Spasiteľ. Všetko ostatné na mňa vôbec nerobí dojem!“

Július: „Prestaň tárať a otváraj, lebo ti to tu všetko rozmlátim na prach. Nevidíš, aký sprievod ide so mnou?!“

Svätý Peter: „Ja vidím len bandu zbojníkov a čo sa týka týchto dverí, tie sa dobijajú iným spôsobom.“

Július: „Že sa ešte bavím s tebou?! Už som dávno mal na teba dať exkomunikáciu, ktorou som hrozil najmocnejším kráľom. Tu je už pripravená k tomu bula.“

Svätý Peter: „Aké blesky, aké hromy, aké hrozby! Spomaľ, spomaľ!!! Ja som nič také od svojho Pána nepočul!“

Július: „Tak to na vlastnej koži pocítiš, ak sa nerozhýbeš!“

Svätý Peter: „Asi ti sláva poriadne udrela do hlavy, ale tu len s pravdou obstojíš. Možno si s tým niekoho postrašil na zemi, ale tu to neznamená nič, tento hrad sa dobija dobrými skutkami.“

V roku 1453 padol Konštantínopol do rúk Turkom. Pred touto katastrofou bolo obrovské množstvo kníh prenesených na západ. Navyše v tom istom roku bola vynájdená kníhtlač. Toľko kníh spôsobilo obrovský kultúrny rozkvet v západnej cirkvi. Toto všetko umožňovalo Erasmovi vydať v roku 1516 Novú zmluvu v gréckom origináli.

V roku 1516 napísal dielo *K prameňom*. Z tohto úryvku vypadli slová, doplň ich to textu.

(Vypadnuté slová: nejlepší, gréckom, zdrojov, Slovo, filozofiu, nádej, prameňov.)

„Zdá sa mi zrejme, že najlepšia svätá ....., kotva kresťanskej viery, ktorú je treba obnoviť a prečistiť, spočíva v tom, aby všetci, kto v rôznych krajinách vyznávajú Kristovu ..... čerpali príkazy svojho zakladateľa z evanjelických a apoštolských ..... V nich k nám znie nebeské .....,“

vychádzajúce z Otcovho srdca, dodnes živé, dodnes jednajúce a hovoriace, takže podľa môjho úsudku nie je nič účinnejšieho a prítomnejšieho. Pretože som tu videl, že toto spasiteľné učenie možno získať v podobe omnoho čistejšej a životnejšej z jeho vlastných ..... a nie z postranných prítokov, pozrel som celý Nový zákon v pôvodnom ..... znení s dôkladnosťou, použil som mnoho gréckych a latinských rukopisov, najmä najstarší a ....."

V roku 1522 vychádza celá Biblia v origináli v Španielsku vďaka kardinálovi Ximenesovi a kráľovnej Izabele. Učenci neboli odkázaný na latinský preklad, ale v ruke mali originál. Čítanie Slova Božieho viedlo k reforme cirkvi. Jedným z reformátorov bol Ulrich Zwingli v Zürichu.

Švajčiari boli vždy dobrí bojovníci a preto mnohokrát slúžili ako žoldnieri v cudzích vojskách. Raz s takýmto vojskom šiel do boja aj ich farár Ulrich Zwingli z Glarusu. Keď, ale prehrali a boli pobití ako ovce na porážke, Zwingli začal kázať proti žoldnierstvu. To sa niektorým Švajčiarom nepáčilo, pretože mali zo žoldnierstva dobrú živnosť.

Zwingli sa stal farárom v Zürichu. Začal tam systematicky vysvetľovať evanjelium podľa Matúša. Boli to v podstate prvé biblické hodiny. V roku 1522 napísal najznámejšie dielo. Má názov: Jasnosť a istota Božieho Slova. Slovo Božie je jasné, ak ho vysvetľujeme samým Slovom Božím a nie ľudskou filozofiou.

Pomaly začali miznúť z kostolov v Zürichu obrazy, sochy a aj organ. Všetko, čo Písmo neprikazuje, bolo vyhodené z kostolov a zničené. Kostoly nie sú na okrasu, ale na počúvanie Slova Božieho! Luther s takýmto názorom nesúhlasil. Luther nemal problém v kostole nechať obrazy, ktoré znázorňovali príbehy z Biblie. To nebola jediná vec, kde mali rozdielny názor. Pre Zwingliho krst sa stal iba znamením, ktoré hovorilo o príslušnosti ku kresťanskej cirkvi.

Luther a Zwingli sa stretli, aby sa dohodli. Verili, že keď dôjde k dohode v učení, môžu sa spojiť aj vojensky a nemusia sa báť vojenskej hrozby zo strany katolíkov. Na začiatku stretnutia Luther napísal kriedou na stôl Ježišove slová. „Toto je moje telo.“ Luther tvrdil, že tie slová treba chápať doslova. Zwingli tvrdil, že tieto slová treba vysvetľovať takto: „Toto symbolizuje moje telo.“

Keďže sa nedohli, nemohli sa vojensky spojiť. To využili katolícke kantóny a vytiahli proti Zürichu a Bernu, kde už bola uvedená Reformácia. Nebolo to prvý krát, čo sa vojská Švajčiarov stretli na bojisku. Prvý raz jedna strana doniesla chlieb a druhá chlieb a mlieko. Ale druhý krát to už také priateľské stretnutie nebolo. Keď začal zvoniť zvon k bitke v roku 1531, prišlo veľmi málo ľudí. Keď Zwingli videl ľudí, ktorí išli brániť mesto vedel, že tí všetci padnú v boji. On ako ich pastier ich nechcel nechať samých a šiel s nimi do boja a s nimi aj padol. Na druhý deň, keď kat jeho telo našiel, tak ho dal spáliť a popol hodil do vody.

Na zamyslenie:

Slovo Božie mení život človeka. Ako Slovo Božie zmenilo, alebo v čom zmenilo tvoje názory, myšlienky a správanie?

Modlitba Zwingliho:

Naplň nás, ó Pane a Otče, ktorí Ťa hľadáme, svojim jemným Duchom, a rozožeň na oboch stranách mraky neporozumenia a vášnivosti. Učín koniec hádkam, ktoré spôsobuje slepá nenávisť. Povstaň, ó Kriste, ty Syn spravodlivosti, a svieť na nás. Tak, počas zápasov, príliš často zabúdame snažiť sa za svätosťou, ktorú od nás žiadaš. Stráž nás, aby sme nezneužívali naše schopnosti, a umožni nám použiť ich so všetkou vážnosťou na vyvýšenie svätosti.

Preklad do NEmčiny

Obličkové kamene a choroby

Kňieža Fridirch ho zboral pod OChranu

Dobré veci,ktoré urobil /ktoré sa mu stali:

- Ø Preložil Bibliu do nemčinz , pre ľud
- Ø Vytvoril 95 téz,proti odpustkom
- Ø Mal dobré kázne
- Ø Položil základy spisovnej nemčiny
- Ø Bojoval za občianske práva

Zlé veci,ktoré urobil /ktoré sa mu stali:

- Ø Nesúhlasil so židmi,chcel vypáliť domy a synagogy
- Ø Spálil cirkevnú bulu
- Ø Zabili mu dcéru Magdalénu
- Ø Bojoval s pápežom
- Ø Bojoval proti obrazoborectvu

Dobré

- v roku 1507 bol vysvätený za katolíckeho kňaza
- uverejnil 95 téz
- vyhol sa pred úderom blesku
- preložil Bibliu do nemčiny
- položil základy inštitucionalizovanej novej evanjelickej cirkvi

Zlé

- mal silné antisemitistické názory
- označili ho za kacíra

- upálili jeho tézy
- zakázali jeho spisy
- uniesli ho na Wartburg

Dominik Balko

1. Dostal sa na univerzitu
2. Prežil víchricu a nezasiahol ho blesk
3. V roku 1507 bol vysvätený za katolíckeho kňaza.
4. V roku 1512 sa stáva doktorom teológie a získava doživotnú biblickú profesúru a od roku 1513 začína vo Wittenbergu kazateľskú činnosť.
5. Unikol pápežskej kliatbe i cisárskemu odsúdeniu

-
1. Jeho kamaráta zabil blesk
  2. Mal silné antisemitistické názory
  3. Zabili jeho ženu Magdalénu
  4. Zakázali jeho spisy
  5. Označili ho za kacíra

5 vecí, ktoré sa mu stali zlé:

narodil sa v chudobnej rodine

mal tvrdú výchovu

videl svojho priateľa ako umrel pod úderom blesku

zastihla ho strašná víchrica

Lutherove myšlienky sa stretávajú s odporom

5 vecí, které sa mu stali dobré:

mal možnosť študovať

bol vysvätená za katolíckeho kňaza

stávala sa doktorom teológie

mal priazeň Fridricha Múdreho, vďaka čomu Luthera nepostihol osud ako Jána Husa

Lutherove myšlienky sa stretávajú s podporou

5 dobrých vecí:

-prežil búrku pri ktorej sa stal kňazom

-vysvätený za katolíckeho kňaza

-stúpenci sa v jeho mene zbúrili

-uzatvára manželstvo s Katarínou von Bora

-stal sa doktorom teologie

5 zlých vecí:

-narodil sa v chudobných pomeroch spojených s tvrdou výchovou

-zažil strašnú búrku

-3.1.1521 bol exkomunikovaný

-bol obvinený z kacírstva

-umrel mu kamarát Filip Melanchton

5 dobrých čo urobil:

-95 téz proti predávaniu odpustkov

-skryl sa pod ochranu Fridricha Múdreho, kde sa venoval prekladu *Nového zákona* do nemčiny

-založil protestantizmus – reformáciu

5 zlých čo urobil:

-neposlušný voči pápežovi Levovi X.

-spálil jeho bulu

-chcel vypáliť židovské synagogy a domy

-neodvolal svoje učenie

5 dobrých vecí čo urobil:

-zakladateľ reformácie

- preklad Biblie

- mních a potom kňaz

- malý katchizmus evan. cirkvi

-95 téz

5 zlých vecí, čo sa mu stali: mám len 4

- zomrela mu dcéra
- v búrke mu zomrel priateľ
- 1520 bol uvrhnutý kliatbou cir. buly
- 63 ročný zomrel

5 vecí, ktoré sa mu stali dobré:mám len 3

- stal sa míchom
- mal ženu
- 6 detí

5 vecí čo zle robil:mám len 4

- nemal rád židov
- spálil bulu
- bojoval proti ikonoklazmu
- bojoval proti obrazoborectvu

